

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Demærkninger
om
Religionsunderviisningen

i den lærde Skoles høiere Classer

af
L. Gude,
Candidat i Theologien.

Indbydelseskrift

til

den aarlige Hovedexamen
i Borgerdydskolen paa Christianshavn
fra 15de til 18de Juli 1846,

udgivet tilligemed Skoleefterretninger

af

Mag. M. Hammerich,
Skolens Forstander.

Kjøbenhavn.

Trykt i Louis Kleins Bogtrykkeri.

Bemærkninger om Religionsunderviisningen i den lærde Skoles høiere Classer.

Nærværende Afhandling har til Doverskrift „Bemærkninger“ om Religionsunderviisningen, fordi den i flere Henseender ikke ønskes betragtet som et Hele eller endog som en udtømmende Fremstilling af sin Gjenstand. Den er nedskreven ifølge Hr. Magister Hammerichs Anmodning; og Kæseren stiles den Tilstaaelse, at kun en kort Tid har været givet til dens Udarbejdelse.

Religionsunderviisningens Dypgave for den lærde Skole maa fra een Side ansees lige saa vigtig at fatte og agte, som den fra en anden Side er vanskelig at bestemme og udføre. Dog er det ulige lettere at erkjende dens Formaal, end sikkert at angive den Methode, ved hvilken den maatte vinde sin meest frugtbare Indflydelse. Vi tage derfor helst vort Udgangspunkt fra det Første, som synes med størst Letthed og Sikkerhed at kunne bestemmes; og dette saa meget hellere, som al videre Betragtning over denne Gjenstand maa være betinget ved Erkjendelsen af dens Formaal.

Derfom man kan sige, at alle Underviisningsfag i den studerende Skole lade sig henføre til tvende Hovedretninger: de ethiske og de physiske Discipliner, da hører Religionsunderviisningen til de første, og skulle vi angive det Eendommelige, hvorved denne Disciplin adskiller sig fra de andre, kan det sættes deri, at Skolens Virken for ethist Opdragelse

og Dannelse i den burde finde sin højeste Fuldbendelse og Bekræftelse. Uagtet den overveiende Deel af de almindelige Skolevidenskabers meddelelser ikke alene et Indbegreb af Kundskaber, men tillige et Fond af aandelige Livsytringer, maa dog Religionsunderviisningen fortrinligt og mere umiddelbart give dette Sidste, fremkalde det aandelige Liv i sin hele Fylde, vække, nære og befæste det fromme Sind i Gemyttet; — med eet Ord, og i dettes egentlige Forstand: den christelige Religionsunderviisning maa for Læreren og Disciplenens Bevidsthed staae som en Livsfag, og i intet Dieblik tabe sin Betydning som saadan; hvor og til hvem den end meddeles, maa den bestandig indeholde Vidnesbyrdet om den Livets Kilde, hvorfra den oprinder. Saaledes kunde der ved første Betragtning i Grunden ikke siges, at den har et Formaal, thi den er uendeligt Formaal i sig selv; endnu mindre kunde der være Tale om et særegent Formaal i den studerende Skole, thi det maatte blive det samme, som ogsaa foreligger al katechetisk Underviisning, nemlig Tilsegnelse og Befæstelse af Daabens Bekendelse. Man maa og tilstaae, at dette gjælder fuldkomment med Hensyn til Skolens tidligste Stadier; i de lavere Classer maa der i det Væsentlige gives Katechismusunderviisning og Meddelelse af den hellige Historie, hvis overordentlige Begivenheder selv fremtræde som levende Troesartikler. Den lærde Skole viser hermed allerede i sin Begyndelse hen paa Forbindelsen med Reformationens almindelige Idee, i hvilken den har sin Basis, og tør ikke forlade Kirkens oprindelige Anviisning. Luthers lille Katechismus og Speners katechetiske Tabeller ere de classiske Grundtyper for al senere Religionslære i den evangeliske Kirke og i de indenfor denne stiftede Dannelsesanstalter. Katechesen maa saaledes ansees som Grundlaget, ud over hvilket man egentlig ikke kan gaae, forinden det Tidspunkt af christelig Selvstændighed, i det

Mindste ifølge Kirkens og Menighedens Anerkjendelse, indtræder, som betegnes ved Confirmationen og den første Deeltagelse i den hellige Nadvere. Denne sætter en kjendelig Grændse, ogsaa i Disciplenes Bevidsthed, efter hvilken noget Nyt forventes at maatte begynde. Ved denne Grændse maa derfor Religionsunderviisningen enten ganske standse, — eller —, dersom den fortsættes, bestemmes med Hensyn paa et særegt Formaal.

Det er saaledes ikke fordi Disciplene opflyttes i de hoiere Classer, men fordi disse i Regelen indbefatte en confirmeret Ungdom, at Underviisningens Methode maa forandres, eller rettere, at der nu maa søges et bestemt Formaal. Og dette lader sig kun erkjende ved at overveie den Institutions almindelige og mere omfattende Formaal, under og med hvilket hiint skal søges opnaaet. Her er imidlertid ikke Stedet nærmere at undersøge den lærde Skoles Bestemmelse; det maa være os nok at gaae ud fra den Erkjendelse, at den lærde Skole opdrager den Ungdom, der siden i de forskjelligste Retninger er bestemt til at virke i de Stænder, som skulle besidde en dybere Cultur fremfor de øvrige, fordi de ikke sjeldent ved deres overordnede Stilling have en vigtig Indflydelse paa et afhængigt Fleertal og kaldes til at være Ledere i Kirkens og Skolens saavelsom Statsstyrelsens Anliggender. Uagtet der nu ikke i mindste Maade kan tænkes paa en bedre Christendom for de Vise end for de Eensfoldige, tør det dog antages som ønskeligt, at den dannede Yngling ved sin Udtrædelse af Skolen besidder en saadan Grad af christelig Cultur, som kunde staae paa lige Trin med den i alle de øvrige Underviisningsfag erhvervede Kundskab, og som senere ved hans Indtrædelse i Livets alvorlige Kald kunde danne Grundvolden for den religiøse Selvstændighed, som sommer sig for en christelig dannet Lægmand. Al verdslig Dannelse faaer dog først sin bybere Bestyrkelse ved Reli-

gionens foræblende Kraft; al videnstabelig Cultur sin sande Indvielse i den religiøse Cultus; al Wiisdom maa have sin forste Begyndelse i Gudsfrygt. Imellem de classiske og humanistiske Videnskabes, igjennem hvilke Menneskeaaendens, især Ddtidens ædleste Dannelseelementer tilbydes Ungdommen, har Christendoms-Underviisningen, paa hvilken al nyere Cultur hviler som paa sin inderste Grund, derfor en høist betydningsfuld og nødvendig Plads at hævde, og den Opgave, den har at løse, kan vistnok ikke anslaaes høit nok. Religionsunderviisningen kan ikke og vil ikke betragtes som det altomfattende Hovedformaal, men desuagtet kan den ikke, hvor den skal virke, opgive den Fordring at ansees som det høieste Formaal. Dette Formaal tænkes nu ikke opnaaet igjennem Moralunderviisning eller populair Opbyggelse, men snarere igjennem en intellectuelt-psychologisk Uddannelse, begrundet paa en christelig, bibelsk og kirkelig Kundskabsfylde. Disciplene i Skolens overste Classer ere i Overgangen fra Barndomsalderen til Ynglingsalderen, og kunne ikke tiltales paa samme Maade som tidligere. Gemyttet er ikke mere saa aabent, og Ynglingens hele Udvikling stræber efter Forstandens og Erkjendelsens Uddannelse. Barnealderen er Troens Alder; men i Ynglingsalderen indtræder efterhaanden en vis Reflexion og dunkel Selvstændighedsfølelse. Det vilde derfor være en Misckjendelse af Ynglingens aandelige Tilstand, dersom man vilde vente, at han endnu kunde tilfredsstilles ved den troende Lærers Autoritet alene, og ikke bemærke, at han egentlig kun giver efter for grundig Raison. Her at fortsætte Katechismusunderviisningen vilde hos Mange kun bevirke Sløvhed for og Ringeaagt imod Religionen. Uagtet den vel maa bevares som den historiske Grundvold, maa den derfor tillige hæves til et høiere Trin, til en rationel Religionslære, svarende til det Bevidsthedstrin, som Ynglingen indtager. Hermed er nu angivet den Udvildelse, som Formaalet maatte

erholde; men denne kan dog kun foretages med en vis Begrændning, som det ikke er mindre vigtigt at bestemme. Ligesom man nemlig paa den ene Side maa søge ud over Katechismuskæden, saaledes kan man paa den anden Side ikke søge ind i den theologiske Videnskab; den ene kan lige saa lidt modtages som den anden. Videnskaben som saadan tilhører Universitetet og tør ikke foregribes; den er en Helligdom, som ikke taaler de Uindvielses Berøring. Religionsunderviisningen i Skolen kan kun give Disciplene Forberedelsen til den, kun give de første Begyndelsesgrunde, som den theologiske Videnskab siden maatte modne for Nogle af dem, og som Livet maatte modne for dem Alle. Christendommen indeholder jo dog ikke alene de dybeste Livselementer, men ogsaa de hoieste Fornustelementer, — og det kan ikke betvivles, at de sidste kunne frembrages paa en saadan Maade, at de fængsle Ynglingens Opmærksomhed, ligesom de første engang tilfredsstillede Barnets. Kun maa de frembrages saaledes, at de ikke gaae over hans Tankegang, men kunne optages i hans Bevidsthedskreds. Og skulde man nærmere angive denne rationelle Underviisnings Character, da maatte den bestemmes saaledes, at den ikke gaaer ind i den speculative Religionsvidenskab, som fordyber sig i den begribende Tænkning, men at den dog hæver sig over Katechismusunderviisningens religiøse Empirie — og som explicativ Religionslære udvikler Tankeammenhængen i de religiøse Forestillinger*). At dette nu er vanskeligere at udføre end at sige, skal ikke nægtes; og man maa vente den Indvending, at der, de bedste Bestræbelser uagtet, dog let bliver noget Utilfredsstillende heri. Men derfor maa det sidst som først erindres,

---

*) Det Skrift, som, skøndt udført efter et videre Formaal, dog nærmest maatte kunne tjene til Anviisning og Forbillede, er Biskop Mynsters "Betragtninger over de christelige Troeslærdomme."

at, skjøndt Underviisningen maa have sig over, saa maa den dog aldrig forlade den Livsgrundvold, som i Begyndelsen er lagt, og hvorfra den bestandig maa drage sin kraftige Næring. Det katechetiske, formanende, opbyggende Element bør vel ikke være Hovedformaalet, men hellere heilighedsviis indbringes ved Lærereens personlige Takt i det rette Dødblik, naar dets Nærværelse fordres som sand og nødvendig. Skjøndt tilbagetrængt maa denne Livets Grundtone, snart dæmpet snart stærkere stemt, dog stedse lyde igjennem. Skjøndt indviklet i og underordnet et videre Formaal maa denne Tanke: Det er en Livs sag for os — dog være den „røde Snor“, som usynligt og synligt slynger sig igjennem det Hele.

Hermed er nu maaskee angivet den Idee, som maatte forebygge Religionsunderviisningen i den lærde Skole. Spørges derimod om den practiske Methode, hvorefter Alt dette skal gjenneføres, da maa man saa meget mindre forlange en fuldkommen afgjørende Besvarelse, som der i flere Henseender endnu savnes de nødvendige Rekviziter dertil, men hvis Tilveiebringelse dog efterhaanden maa forventes. Ved imellem de følgende Bemærkninger tillige at indbringe en Beskrivelse af den Methode, som i de to sidste Aar er bleven fulgt i Borgerdybskolen paa Christianshavn, haaber dog Forfatteren at kunne opgive nogle af de Elementer, som maatte komme i Anvendelse dertil. — Det egentlig søselige Særn er Mangelen af en Lærebog, uden hvilken ingen Underviisning kan føres, som den skal, i en Skole. Man maa helst tilstaae, at de autoriserede Lærebøger kunne ikke mere bruges, men have snarere en forstyrrende end normerende Indflydelse. Biskop hersker der i dem en priselig Ålvor, en practisk Tendents og Almeenforstaaelighed; men idet de mere give en Popularisering end en Explication af de religiøse og moralske Ideer, er den hele Behandlingsmaade bleven mat og alt for vidtløftig; og der savnes desuagtet den

psychologiske og historiske Kundskabsfylde, som er saa tiltrækkende for Ungdommen. Dertil kommer, at i mange Skoler ere Religionslærernes Pladser efterhaanden blevne besatte med unge Mænd, hvis nyere theologiske Dannelse staaer i for stor Afstand fra disse Lærebogers hele Oekonomie. Meget i dem maatte tilføies, endnu mere udelades og omsættes, hvilket ikke kunde skee uden at udøve en stiltiende Kritik over Lærebogen og svække dens Ansæelse. Da det saaledes maatte anses for misligt at beholde et Middel, som ikke kunde bruges uden at misbruges, blev det efter Overlæg med Skolens Forstander bestemt, ikke længere at benytte den hidtil brugte Lærebog. Naturligviis maatte man søge om muligt at erstatte den ved en ny Lærebog; og dertil frembed sig nærmest enten den af Licent. theol. Pastor Bloch nyligt udgivne „Lærebog i den christelige Religion efter den lutherste Bekjendelse“ — eller — Dr. Marheines to Aar tidligere paa Dansk oversatte „Lærebog i christelig Tro og Levnet for tænkende Christne“. Men imod den første maatte indvendes, at den mere hører hen under Katechismusunderviisningen; den angiver ogsaa i Fortalen at ville indtage samme Plads som Biskop Valles Lærebog. Imod den sidste maatte indvendes, at den gaaer den speculative Religionslære for nær*), samt at den, uagtet der fattes flere især til

---

*) Deinhardt, Overlærer ved Gymnasiet i Wittenberg, giver i sit Skrift: „Der Gymnasialunterricht nach den wissenschaftlichen Anforderungen der jetzigen Zeit“, i hvilket der og findes flere gode Bemærkninger om „den rationale Religionsunderviisning“, en særdeles heldig Kritik af Dr. Marheines Bog: „Marheineke hat in seinem Lehrbuch des christlichen Glaubens und Lebens im zweiten Curfus, der die Lehre vom christlichen Glauben und Leben enthält, ein zweckmäßiges Beispiel gegeben, wie dieser Unterricht den Bedürfnissen der Schüler angemessen zu behandeln seyn möchte. Es hat zwar auch dieses Buch seine Mängel. Abgesehen nämlich davon, daß in demselben die christlichen Lehren nicht mit gleichmäßiger Liebe, sondern besonders diejenigen bedacht sind, welche

Moralen henhørende Elementer, dog er meget for vidtløftig. Maaskee kan den bedre bruges i de tydske Gymnasier, i nogle *) er den ogsaa indført; men for vore Skoler passer den ikke. Hovedkriteriet paa en ægte Lærebog for Skolen maa være den størst mulige Præcision og sammentrængte Korthed, dog uden at den derved bliver et tort Compendium, — saa at Disciplene maatte kunne fyldestgjøre den Forbring, virkelig at lære den.

At denne Hovedegenskab nu fattes ved den autoriserede Lærebog, var allerede tilstræffelig Grund til at ønske den lagt tilside;

eine rein speculative Behandlung zulassen oder besser in der hegel'schen Philosophie erfahren haben, so möchte doch der Hauptmangel des Buchs nicht darin, sondern in der Kälte und Steifheit der Form bestehen, die im Ganzen genommen herrschend ist und nur hier und da von einer erfreulichen Beweglichkeit und Wärme unterbrochen wird. Man sieht es dem Buche an, daß es von einem verfaßt ist, der eine speculative Dogmatik geschrieben hat. Die Resultate der eigentlichen Dogmatik sind oft nur für diesen Standpunkt des Gymnasiums accommodirt; man fühlt es, daß die Pflanzen nicht auf diesem Boden gewachsen sind, sondern auf einem viel fettern und reichern und daher auf diesem, auf den sie übergepflanzt sind, nicht so ganz gedeihen wollen. Ein solches Lehrbuch muß sein eigenthümliches Leben in sich selbst haben.“

- *) Heruden Marheinekes gives eg Lærebøger af Bæch (for catholiske Gymnasier), af Bender, Ohlander, Reiche, Hamberger, Thomasius, Schmieder og Petri. De tvende sidste ere de fortrinligste. Dog er Schmieders Bøg meget for vidtløftig. Indledningene, som indbefatter saavel den almindelige som specielle Indledning baade til det Gamle og Nye Testaments Bøger og til de symboliske Bøger, udgjør to tredie Delen af Bogen og staaer ikke i det rette Forhold til Religionslæren selv. En saa udførlig Litteraturhistorie, som endog gaaer ind paa de finere isagogiske Undersøgelser, er uopnødsæmselig. Petris Bøg er mere sammentrængt og i flere Partier fortræffelig. Dog maa man ligeledes indvende, at Indledningene udgjør over Halvdelen af Bogen. Det kirkehistoriske Partie indlader sig mere paa dogmehistoriske Enkeltheder og Partiestridigheder, end Skolens Interesse fordrer. — — At iøvrigt ogsaa i Tydskland Udarbejdelsen af en saadan Lærebog erkjendes som vanskelig, kan sees deraf, at en i Tübingen tvende Gange udsat Priisopgave for en christelig Lærebog er bleven ubesvaret.

thi en Lærebog, som Disciplene hverken kunne eller skulle eller ville lære, er en Modsigelse. Vel ere mange Religionslærere af den Mening, at det ikke saa meget kommer an paa, at Disciplene strengt have lært deres Lectie, som at de med Frihed kunne gjengive det mundtlig Meddeelte og ifølge egen Tænk- somhed udtale sig derover. Dette var jo vistnok ogsaa det Høieste; men just derfor maatte man ønske at kunne ende dermed, og man tør umulig vente at kunne begynde dermed. Der over- sees, at den hele Underviisning i Skolen mere maa staae paa Lovens end paa Frihedens Standpunkt; og man maatte kun kjende lidet til Forholdene, dersom man vilde antage, at Drengene under deres Hjemmeslid indbefatte Selvtænkning og Reflexion over mundtlig foretragne, især religiøse, Materier; eller dersom man vilde tiltroe dem saamegen Aandsstyrke og Besindelse, at de skulde kunne gjengive en sammenhængende Tankegang uden afbrudt Hjapperi og flygtig Ubestemthed. Dette er en Lærebogs store Betydning, at den giver Disciplene et Grundlag, som paa ceengang bibringer dem det materielle Kundskabstof og tillige ved sin logiske Orden practisk lærer dem at tænke. Isærbeles- heb over det Guddommelige og Hellige maa man paa ingen Maade taale eller modtage godmodigt Enisfnak, idet Discip- len taler hen i Vind og Veir uden at vide, hvad han siger; det er den sikre Veir til at ødelægge hele Sagen. I de lavere Classer kan der gives lidet mere Frihed, fordi Gjengivelsen kun er fortællende, endnu ikke explicerende. Men i de høiere Classer bør der stilles strengere Forbringere, og den frie Gjengivelse kun tillades som Forsøg. Hellere end et Me- get, som ikke duer, maa man fordrø et Lidet, som er godt, og som selv indtil Fremstillingens ydre Form og Correcthed er no- genlunde renset for alt det Upasfende og Anstødelige, som Dren- genaturen sig selv uafvidende medbringer. At vække Discip- lenes Dpmærksomhed herfor, at bringe dem til Bevidsthed,

hvor høit det Hellige staaer over dem, og at de hverken vide at bede som det sig bør eller at tale som det sig bør, er een af Religionslæreren ansvarfuldeste Forpligtelser. Ansvarer i denne Henseende er saa stort, at det maa regnes som et væsentligt Moment i den sædelige Tugt og Opdragelse. Endog hver enkelt Discipel maa tildeels gøres ansvarlig for den større eller mindre Grad af Dømmærksomhed, hvormed de Andre følge ham. Vel maa Læreren især ved denne Undervisning ofte gribe ind for at holde Stemningen vedlige. Men ikke sjældent forbyder Liden ham at gjøre dette saa ofte som det var fornødent. Især ved de store Repetitioner forinden Examina, hvor store Lectier skulle overhøres og saa meget grovt Arbejde besørget, sees der ingen anden Mulighed til at holde Dømmærksomheden sammen end derved, at enhver Discipel i Classen er pligtig at præstere sin Lectie udmærket godt saavel med Hensyn til Noiagtighed i Indholdet som Reenhed i Foredraget. Dgfaa for Læreren selv *) er hiin Frihedsmethode meget farlig; den forsøger ham let til et religiøst Ordgyberi, saa at han paa eengang siger baade for Meget og for Lidet; og idet hans Fremstilling bliver mindre træffende, bliver den tillige mindre indtrængende,

*) Hvor farligt det er især for unge Lærere at hengive sig ganske til frie Udtalelser af deres subjective religiøse Erfaring, viser Bilmars, Director i Marburg, i en Afhandling: Ueber den evangelischen Religionsunterricht in den Gymnasien (Evang. Kirch. Ztg.): „Wir haben wiederholt die Erfahrung gemacht, daß junge, erst neuerdings christlich erweckte Lehrer, in deren Herzen die neue Liebe in der höchsten Innigkeit, aber auch in der größten Formlosigkeit waltete, diese seligen Zustände ihres Inneren sofort auch in ihren Schülern zu erwecken suchten. Da wurde denn den zehn- bis vierzehnjährigen Knaben gegenüber viel von Erkenntnis und Bekennnis der Sünden, von der Erneuerung durch den heiligen Geist, von der Wiedergeburt und dem Buzkämpfe gesprochen, der Herr Christus stets mit den weichsten Namen „der süße Jesus“ genannt, und der gesammte Religionsunterricht eigens zu einer „lieblichen“ Unterhaltung, zu einer „süßen Herzensprache“ gemacht. Wir wollen nicht abläugnen, daß es in einzelnen Fällen möglich sey, auch

trætter Disciplens Dyrkelsesomhed istedetfor at frængse den, og bringer tilsidst baade ham selv og Sagen i Miscrebit. Utvivlsomt maa en saadan Methode bære Skylden for den store Indolents og Slaphed, hvormed man i nærværende Tid under Religionsunderviisningen mere end under noget andet Fag maa kæmpe. I flere Skoler er det blevet en Tradition, at man ikke behøver at læse paa Religion, at dette er Noget, som nok kommer af sig selv, og at Religionstimerne kunne benyttes om ikke til Frihed, saa i det mindste til Hviletid*).

Ifølge disse Anskuelser var det nødvendigt, strax at have Noget, som Disciplene maatte lære, og hvortil den videre mundtlige Underviisning kunde støtte sig. Foruden at Luthers lille Katechismus***) indfortes ved Siden af Balles Lærebog i

---

durch ein solches Verfahren, insofern demselben nur ein treues Zeugniß zu Grunde liegt, einen guten Samen auszustreuen, im Allgemeinen aber müssen wir dieses Hinarbeiten auf eine schon bei Kindern zu erzeugende Wiedergeburt als äußerst gefährlich, und die eben bezeichnete Methode sogar als grundverderblich bezeichnen. — Mit der Aufgabe eines christlichen Religionsunterrichts auf Gymnasien verträgt sich diese Form des Unterrichts, und zwar auf der niedern, wie auf der höheren Stufe, so wenig, daß wir Lehrer dieser Richtung, insofern sich dieselbe nicht bald abklärte, unbedenklich von dem Gymnasialfache entfernen würden. Hier kommt es darauf an, an den geschichtlichen Thatfachen eine bestimmte, klare, feste Ueberzeugung heranzubilden, nicht aber Gefühle zu kultiviren, welche noch nicht auf Erfahrung berufen können. — Dieser gehört, wenn es sich je um die Wahl zwischen Gegenständen handeln soll, treues trockenes Lehren und treues trockenes Lernen.“

*) Dr. Amussen, Subrector i Kiel, avdæner i et Foredrag: „Ueber die Erfordernisse eines Lehrbuchs der christlichen Religion für die oberen Gymnasialklassen“ imod, at Lærerne ikke, „wie häufig geschieht, die Religionsstunden mit losen Geschwätz hintreiben, wobei die Schüler einen wahren horror vacui fühlen, sondern einen tüchtig verarbeiteten Lehrkursus mit ihnen durchmachen, der alle ihre Kraft in Anspruch nimmt, und ihnen den Reichthum und die Tiefe der christlichen Wahrheit aufschliesst.“

**) At denne Bog efterhaanden er kommen ud af Brug, er et Tegns paa Svaghed i Religionsunderviisningen. Wilmar siger i den

den nederste af de fire overste studerende Classer, III Klasse A, bestemtes det dernæst at lægge det Nye Testament i den danske Oversættelse til Grund i de tre overste Classer, nemlig I Klasse A og B, som udgjøre een toaarig Klasse, II Klasse A og II B. — Hermed tilsigtes nu ikke en opbyggelig Bibellæring, som ellers ofte anvendes i Skolen til Veffjæstiggelse efterat Lectien er gennemgaaet. Men der stræbes ved Udvalg af de vigtigste Stykker i Skriften at samle Hovedsiderne i det Nye Testaments Lærebegreb. Efter en kort Forklaring, som især gaacr ud paa at levendegjøre Disciplenes Sympathie, opgives et saadant Stykke som Lectie. Herved vindes den afgjorte Fordeel, at Dette kan fordres eftertryffeligg lært uden at der taales den mindste Forandring i Skriftens Ord. Kun med Hensyn paa de ovenfor udtalte Anstuelser er det ikke unødvendigt at gjentage, at intet Stykke fordres som Lectie, for det er forklaret**). En tvungen Udenadslæren kan kun være trykkende og ufrugtbar; men det kan meget vel opnaaes at forbinde Udenadslæren med levende Lysættelse. Det er og ved Erfaring godtgjort, at der ad denne Veie kan hos Mange vækkes en vir-

ovennærnte Afbandling saaledes herom: „Wo der kleine Lutherische Catechismus nicht getrieben, und zwar ernstlich getrieben wird, da ist der evangelische Religionsunterricht sowohl vom Standpunkte des Gymnasiums als von dem der Kirche aus ein wesentlich mangelhafter, da ist er ein ungehöriger, ein unevangelischer Unterricht zu nennen. — Nirgends hat sich jedoch in dem verfloffenen halben Jahrhundert die Armseligkeit, die ehnmächtige Unfähigkeit und eigentliche ineptia der modernen Religionslehrer offener an den Tag gelegt als in der Behandlung des Lutherischen Catechismus, welcher an diesen Orten abgeschafft wurde, „weil der Lehrer nicht wisse, was er damit anfangen selle“, und gegen den noch heute die Rationalistenwelt sich wehrt, weil er „zu hart, zu trocken, zu mager“ sey“. —

***) Jean Paul siger i Levana: „Gebt dem Kinde unser Religionsbuch in die Hand; aber schickt die Erklärung dem Lesen nicht nach, sondern voraus, damit in die junge Seele die fremde Form als ein Ganzes dringe. Warum soll erst der Mißverstand der Vorläufer des Verstandes sein?“ —

kelig Interessee for og Forstand paa at lære Skrivtsteder. Og det maa ansees mindre besværligt at lære et større Stykke af Skrivten, hvis indre Sammenhæng man forstaaer, end at huste de afbrudte Skrivtsteder, som i de nuværende Lærebøger findes aftrykte ligesom Exempler efter en grammatikalst Regel, et A nhang, som Disciplene suarere maae tvinges end opmuntres til at lære. En stor Misbrug er kommen i Evang derved, at Disciplene kun læse Skrivten efter B og s t a v e n, som trætter og nedslaaer, uden at de føres ind i dens levendegjørende A n d. Et mindre Udvalg af de meest classiske Steder, saaledes som i Balles Lærebog, kan vistnok heldigt benyttes ved den katechetiske Underviisning; men et større Antal, saaledes som de findes i Lærebøgerne for de lærde Skoler, er, som bekendt, Disciplene en Plage. Vel ansføres de Steder, hvorfra de ere tagne; men man vilde seile meget, dersom man troede, at selv de Flittigste gjøre sig den Uleilighed at efterslaae disse Citater. Og det maa overhovedet ansees for en besynderlig tvetydig Skrivtkundskab, Disciplene skulde kunne erhverve sig uden nogenfinde at have taget Skrivten i Haanden. Endnu finder man ogsaa, at hveranden Student ikke kjender Bogernes Orden i Kanon, fordi han kun har lært dette som en anden Namse. Burde dog ikke en christelig dannet Student kunne den hellige Skrivt fuldkommen saa godt som han kan sin Homer, Virgil eller Plato? Burde han ikke have saa meget Lob i sit Nye Testament, at han senere selv kunde nogenlunde finde deri, hvad han vilde søge? Bar det for Meget, om den christelige Skole ogsaa kunde sige dette Ord til den Unge, naar den udsender ham: „Du kjender den Hellige Skrivt, som kan gjøre Dig viis til Salighed ved Troen paa Jesum Christum“?

De efter det ovenanførte Formaal udvalgte Partier af Skrivten ere følgende: Brevet til R o m e r n e: Cap. 1, 19—25.

Cap. 2, 6—15. Cap. 3. 4. 20. 23, 24. Cap. 5, 12—21. Cap. 6, 1—10. Cap. 7, 14—25. Cap. 8, 5—22. 28. 29. 31. Cap. 10, 4. 10. Cap. 11, 13—36. Cap. 12. Cap. 13, 1—2. 7—10. Cap. 14, 7—13. 23. — I Corinth. Cap. 1, 11—31. Cap. 2. Cap. 3, 1—11. 16—23. Cap. 4, 1—5. Cap. 6, 16—20. Cap. 8. Cap. 9, 19—27. Cap. 10, 12—13, 31—33. Cap. 11, 23—34. Cap. 12, 1—14. Cap. 13. Cap. 14, 12—20. Cap. 15, 1—28. 42—58. — II Corinth. Cap. 3. Cap. 4, 16—18. Cap. 5, 1—10. 14—21. Cap. 7, 10. Cap. 8, 9. Cap. 12, 9—10. Galat. De 4 første Capp. Cap. 5, 6. 17. 18. Cap. 6, 2. 7—9. Philipp. Cap. 1, 21. 27. 29. Cap. 2, 4—18. Cap. 3, 12—21. Cap. 4. 4—7. 15—16. I Thessal. Cap. 4, 15. Cap. 5, 8—23. Hebr. Cap. 5, 1—11. Cap. 7, 1—7. Cap. 8, 1. Cap. 10, 1—3. 14. 23. 25. 31. 32. 35. 38. Cap. 11 tildeels heelt igjennem. Cap. 12, 1—11. 23. 29. Cap. 13, 1—2. 7—8. Jacobs Brev Cap. 1, 1—8. 13—27. Cap. 2, 8—26. Cap. 3. Cap. 4, 3—4. 6. 11. Cap. 5, 4. 12—13. 16. 19. 20. Peters 1ste Brev Cap. 2. Cap. 5, 5—10. — Nogle enkelte og mindre Stykker onskes endnu i det følgende Aar medoptagne, navnlig af Brevet til Epheserne, første Johannis Brev, Herrens egne Taler, som for største Deelen ere bekjendte fra Bibelhistorien, og Lidet af første Brev til Timotheum. Pastoralbrevene tilbyde lidet Stof for dette Niemed, endnu mindre Apokalypsen.

At disse udvalgte Stykker kun ere tagne af Brevene, og ingen af Evangelierne eller Apostlenes Gjerninger, har sin Grund i, at et, om ikke fuldkommen tilfredsstillende, saa dog nogenlunde udførligt Udtog af begge disse Partier findes i Herslebs Bibelhistorie, samt deri, at et af Evangelierne (Joh. Evang.) læses paa Græst i den øverste Klasse. Desuden forudsættes Kundskab til Jesu Liv, Hovedindholdet af hans Taler,

alle Parablerne og Miraklerne, som grundlagt ved Katechismusunderviisningen i de yngre Classer. I hvor onfseligt det var, i visse Affnit ogsaa at bytte Bibelhistorien med Bibelen selv, har det dog hidtil ikke været muligt at vinde Tid til at læse Evangelierne paa samme Maade. Uagtet Herrens Taler og Parabler i sig selv ere det Høieste i Skriften og tillige dybest tistale Ungdommen, maatte dog Brevene have Fortrinnet med Hensyn til det særegne Formaal, at indsamle en oplysende Kundskab i det Nye Testaments Lærebegreb.

Endstjøndt denne Fremgangsmaade, der som sagt er beregnet paa de fire sidste Skoleaar, endnu kun er fulgt i tvende Aar, have dog Disciplene i Skolens øverste Klasse, tildeels ogsaa i den næstøverste (II A), læst hele det ovenfor opgivne Udvalg af Skriften. Imidlertid vil man let skjønne, at denne Underviisningsmaade ikke kan modne sin Frugt, uden at forberedes og succesfult indoves i de tidligere Classer, saaledes at den samme Cyclus af Bibelstykker hvert Aar gjentages og indstærkes i Hukommelsen. Det er ogsaa erfaret, at de Yngre have langt større Sikkerhed i deres Bibel end de Ældre, og flere af dem kunne hele Capitler udenad. Den hyppige Tilbagevenden til den samme Kreds af Steder, er desuden ikke alene Betingelsen for den kraftigere Befæstelse i Hukommelsen, men ogsaa for den dybere og rigere Tilegnelse i Sindet. Den hellige Skrift, siger Luther, „er som en Skov af Frugttræer; jo oftere Du ryster den, desto flere Frugter falde ned for Dig, og desto lifligere er deres Smag“.

Saa meget kan siges, at skal der fordres en Skriftkundskab, og denne skal have nogen Art, da maae Disciplene selv tage Skriften i Haanden; og for saa vidt tør det paaftaaes, at den ovenanførte Bibelkundskab, om end efter en mindre eller større Maalestok, altid burde være et nødvendigt Led i den lærde Skoles Religionsunderviisning. Iøvrigt kan det ikke nægtes,

at en Lærebog desuagtet er uundværlig, og at der vilde udfores megen Kunst til at bruge en Samling af Skrivtsteder som Surrogat for denne. I Erkiendelsen heraf har jeg samtidigt dicteret i de to øverste Classer et Forsøg til en kortfattet Religionslære, hvilket dog endnu ikke er afsluttet, saameget mere som det i en Skole gaaer langsomt med Dictering. Dette Udcast begynder med en Indledning, som indbefatter 15 for største Delen korte Paragrapher, fordeelte paa tre Afsnit, som indeholde deels Religionsbegrebets Historie, deels den Hellige Skrifts Historie (hvorunder Spørgsmaalene om dens Inspiration, Axiopistie, Authentie, Integritet og Varianter ere optagne, samt Kanons og Bibeloversættelsernes Historie), deels en Udsigt over Kirkens Historie, som slutter med Bekjendelseskrivterne. I dette sidste Afsnit ere Paragrapherne længere. Den derpaa følgende Religionslære, som ikke vil overstige 40 Paragrapher, inddeles i tre Capitler, anordnet efter det Apostoliske Symbolum, saa at de moralske Lærestykker optages i Forbindelse med de dogmatiske paa de tilsvarende Steder (saaledes Lærestykkerne om den frie Villie, Samvittighed, Synd, Tilregnelse o. s. v. under første Capitel; Christi Efterfølgelse, Dyden, under andet Capitel; Socialpligterne under tredje Capitel)*). Ved de enkelte Paragrapher angives nu, paa saa Undtagelser nær, ingen Skrivtsteder; men Disciplene opfordres til selv at søge og tilføie disse ud af de dem bekjendte Bibelstykker. Med Hensyn til den formelle Side i dette Udtag Hayes især for Die at

---

*) Dr. Nsmussen fraraader i ovennævnte Afhandling meget Foreningen af de dogmatiske og moralske Partier; i Særdeleshed lægger han Vægt paa, at Socialpligterne, som ere Ungdommen saa vigtige, ville komme tilfort. Bilmar, Schmieder, Petri og flere tilraade den. Uden Tvivl ere og de Fordele, som vindes ved at adskille dem, mindre end de, som tabes.

give det en saadan Skikkelse, at Disciplene kunne anføres til virkelig og bogstavelig at lære det, hvilket kræves som det Første, den mundtlige Forklaring som det Andet.

Underviisningen i Bibelhistorie er saa vel understøttet ved Læremidlerne og ved sin Analogie med den almindelige Historieunderviisning, at den mindre behøver at omtales. Dens Hovedpartier maae allerede være lærte i de lavere Classer, og repeteres nu fuldstændigt i de to næstøverste Classer. Disse Classers Disciple staae gjerne i den uheldige Mellemtilstand, som indtræder i selve Overgangen fra Barnealderen til Unglingsalderen, og ere derfor mindst modtagelige for den høiere religiøse Paavirkning. Det naturlige Menneske voxer i denne Alder saa stærkt, at det aandelige Menneske kjendelig trænger til Gavn og Hvil. At fremdrive den religiøse Bægt for stærkt paa dette Stadium, er unaturligt. Folgen kunde blive den samme som med en Plante, der drives tidligt paa Foraaret ved kunstig Varme, at den vel kan sætte nogle Blomster, men disse falde hurtigt af. Derfor maa man her nærmest holde sig til det Historiske, Religionens Yderside. I denne Alder, i hvilken Evnerne ere blevene kraftfuldere, vil man ogsaa finde, at Disciplene villigst og lettest lære større historiske Pensar, ligesom ogsaa, at deres Interesse for det Telelogiske, som i den hellige Historie er saa ioinesaldende, begynder at vaagne. Paa dette Tidspunkt falder da ogsaa Dplæsninger af det Gamle Testament. Det er en Selvfølge, at der ikke kan forlanges en saa usiagtig Kundskab i dette som i det Nye Testament. Efterhaanden som vi skride frem i Bibelhistorien, oplæses, saavidt Tiden tillader det, jevnsides forskjellige Stykker af det Gamle Testament*), for at give et nærmere Indblik

*) Bismar, som med Hensyn til det Gamle Testament gjør meget store Fordringer, større end vore Skoler kunne præstere, siger træffende herom: "Das aber wollen wir hervorheben, daß der

i det jødiske Folks historiske saavel som poetiske Literatur. Enkelte af Disciplene fele sig herved ansporede til af egen Drist at læse det Gamle Testament; og mere end en saadan Belæstthed og Kjendskab dertil kan man i denne Retning ikke fordr. — Hersels Bibelhistorie har vundet ved Hr. Licent. Linds Overarbeidelse i den sidste Udgave. Skjøndt den vel kunde trænge til at afløses af en ny Lærebog, som deels fortalte den hellige Historie mere med Bibelens egne Ord og bevarede et renere Anstrøg af det Gamle Testaments skjønnede Poesie, deels med enkelte Bink nærmere paapegede det Teleologiske i Udvalgelsens Historie, maa den dog endnu ansees som en meget brugbar Bog.

At det Gamle Testament ved Religionsunderviisningen ikke kan læses i Grundsproget, falder af sig selv. Angaaende det Nye Testament hersker der derimod i denne Henseende forskjellige Meninger*). Biskop kunne de tydske Gymnasier stille Opgaven noget høiere; men det synes dog forunderligt, at der ved disse kan herske Tvivl om at vælge Luthers folkelige Oversættelse. Den danske være nu som den vil, saa er det dog indlysende, at Grundtexten ikke kan benyttes. Den græske Text forudsætter alt for megen Kundskab i det Hebraiske, som for flere af Disciplene er ubekjendt, og vilde overalt fordr en exegetisk Behandling, som maatte føre bort fra Hovedsagen. Uagtet det kun er enkelte Capitel og afbrudte Stykker,

---

Gang der Verheißung durch das A. T. hindurch streng festgehalten und an den betreffenden Personen zu bestimmter Erkenntnis erhoben werden müsse; daß die Personen des A. T. nicht als „Tugendmuster“, sondern als Träger unverdienter göttlicher Barmherzigkeit hinzustellen seyen, so wie endlich, daß alle Erörterungen der Wunder gänzlich unterbleiben“.

*) Dr. Lübker forsvare i sit Skrift „Ueber Princip und Wesen der Gelehrtenschule“ Læsningen i Grundsproget. Bismar taler stærkt derimod. Ligesledes Dr. Schreier i en Afhandling: „Ueber das historische Princip des Gymnasial- und namentlich des Religionsunterrichts.“

som læres, vil det dog naturligt stee, at Diet ogsaa glider hen over de foran og efterfølgende dermed sammenhængende Partier; men herfra maatte man affsee, dersom man brugte den græske Text. Derimod kan det vel ansees passende, at enkelte classiske Skriftsteder læres paa Græsk, saa og flere af de bibelske Hovedkategorier, som f. Ex. *ἐπιφάνεια, παρουσία, ἀποκάλυψις, καταλλαγή, ἀπολύτρωσις, πνεῦμα, γράμμα, νόμος, ἁμαρτία, πρωτότοκος, μορογενής*, — alle Udtrykkene for de forskjellige Momenter i *ordo salutis* — o. s. v.

Det Spørgsmaal bor vel og komme frem: Hvor og hvorvidt maa Andagten finde sit Sted ved Religionsunderviisningen i den lærde Skole? Alle maae være enige i, at Dyplydsning, ikke Dypbyggelse er Hovedformaalet. Dog maa man ikke forglemme, at den christelige Religionsunderviisning i Skolen ogsaa skylder Kirken sin Tjeneste; ja at den christelige Skole selv staaer i og under Kirken. Og i denne Erkjendelse maa Spørgsmaalet kunne finde sin sande Besvarelse. Andagten bor neppe indbringes for meget ifølge Læreren personlige Stemninger, men hellere bestemmes deels efter Skolens Lary, deels og fornemmelig efter de Dpfordringer, som udgaae fra Hensyn til Kirken. I første Henseende kan der bedst aabnes den Indgang ved saadanne Tidspunkter, som betegne Epocher i Skolelivet, saasom ved Skoleaarets Begyndelse eller ved Nytaar. Ved disse Tider indtræder deels Classeskifte deels nye Disciples Dptagelse i Skolen; og Trangten til at lede det friskere Liv, som rorer sig hos Nogle, at vække den Dorskhed, som nedtrykker Andre, at besæfte de gode Forsætter, som nærmere eller fjernere dog komme frem hos dem Alle, indfinder sig da gjerne af sig selv. I sidste Henseende maae Hoitiderne, betydningsfulde Dage i Kirkeaaret, endog andre mærkelige Dage (f. Ex. Luthers Dødsdag, der indtraf i Mar) angive Tonen. At Disciplene i Forening med Lærerne deels

toge i den offentlige Gudstjeneste, kunde ansees for onfselig. Flere ansete Skolemænd tilraade det; gammel Bedtægt paa flere Steder, hvor en særegen Plads i Menigheden er indrommet Skolen, vidner og derfor. I Hovedstaden, hvor Disciplenes Familiekreds henhøre til forskjellige Sogne, hvor tillige en større Skoles offentlige Optræden vilde vække Opsigt, lader dette sig dog ikke udføre. Desuden maa man give de Betæneligheder Rum, som i denne Henseende ere stærkt fraraadende: Menighedslivet staaer dog i Grunden disse Unge meget for høit; den christelige Prædiken udtaler sit Vidnesbyrd efter et langt videre Omfang end de kunne overstue, og indeholder en Rigdom af christelige Livserfaringer, om hvilke de endnu ikke have nogen Ahnelse. For de Uconfirmerede *) er Menigheden endnu ikke; for de Confirmerede synes det mere passende at slutte sig til den efter fri Selvbestemmelse. Hvad der fra Skolens Side kan gøres, indskrænker sig derfor til at minde om Kirken, og i det Mindre at give et Indtryk af hvad der i Menigheden foregaaer i det Store **). Disciplene paalægges det tillige, navnlig ved de store Fester, at lære nogle Psalmer ***), valgte efter Tidens Anledning; hvorved desuden

---

*) Jean Paul siger i Levana: „Nur selten lasset Kinder in die Kirche gehen; denn ihr könnt ihnen eben so gut ein Klopstock's oder Hänbels Oratorium zu hören geben, als das kirchliche; aber wenn ihr's thut, so weihet sie in die Würde einer Theilnahme an den Erhebungen ihrer Eltern ein“.

***) Religionslæreren faaer herved paa en vis Maade en præstelig Virksomhed. — Bilmar bemærker: „Wenn wir nun gleich die Beauftragung von Predigern nicht für zweckmäßig halten, so wünschen wir doch sehr angelegentlich Eins noch für den Religionslehrer: die Ordination.“

****) Disse Psalmer ere da blevne udvalgte deels af det ved Kjøbenhavn's geistlige Convents Comite udgivne Prøvehefte, deels af det autoriserede Tillæg til den evangelist christelige Psalmebog, deels af Sagens og Hjorts Psalmeafsamlinger.

havees for Die at give dem Kjendskab til vor ældre, dybe Psalme-poësie. En Skolestue er vel ikke gunstig for Andagt; dog kunne Disciplene just paa dette Sted, der som en lille Verden indbefatter Erindringen om deres Arbejder, Glæder og Sorger, de vigtigste Bestanddele i deres Livserfaring, ikke sjældent være modtagelige for en høiere Paamindelse. — Hvorvidt kan Bonnen finde et Sted? Skal Religionslæreren lære Disciplene at bede? Bonnen er Sjælens inderste Samtale med Gud, og kan ikke læres ved noget Menneske. Dog kan den christelige Lærer vække den, dersom den endnu ikke er virksom, lede den, dersom den allerede er vakt. Ligesom det er vanskeligt at lære et Sprog i den senere Alder, naar Taleorganerne ikke længere besidde deres oprindelige Boielighed, saaledes er det betænkeligt at lade det himmelske Sprog være udyrket indtil den Tid kommer, da det maaskee ikke mere kan læres. Dog dette Spørgsmaal kan her kun kortelig berøres, skjøndt det i sig selv kræver og fortjener særdeles Overveielse. Og der kan saa meget mindre gives nogen Regel derfor, som her det Meste afhænger af Læreren's individuelle Personlighed. At tale om Bonnen er saare let; men herfra er et stort Skridt til virkelig at bede, og at gjøre dette saavel „i Anden“ som med „Forstand“. I Almindelighed kan kun siges, at Bonnen ikke skal høres for ofte, især dersom den fra Læreren's Side kræver megen Tilberedelse og Overvindelse. Hovedsagen bliver dog Oplysning og Kundskab's Erhvervelse. Andagten er den hellige Olie, som stundom maa indgydes, at Kundskabens Lampe kan brænde klarere. Men dersom Lyset skal skinne, ikke blusse, da maa Olien være reen og usorfalsket. Overalt hvor Skolen ikke ville give Mere end den formaaer, eller paatage sig større Ansvar end den kan bære. „Troens Begyndelse maa ud-

gaae fra Faderhuset og Moderhertet: Fortsættelsen skal da en god Religionsunderviisning give.“*)

Et Spørgsmaal, som allerede tidligere i denne Afhandling kunde have fundet en naturlig Plads, er endnu uomtalt, fordi der hidtil i Skolerne aldeles ikke har været taget Hensyn dertil: Burde ikke en Udsigt over Kirkens Historie optages under Religionsunderviisningen i den lærde Skole? Og det maa være hævet over al Tvivl, at dette Spørgsmaal skal besvares bekræftende. En Lærebog, som giver en kortfattet Fremstilling af Troes- og Sædelæren, er ovenfor omtalt som nødvendig. Uden denne er det ikke muligt at sammenfatte de fra flere Geleer hente Kundskaber til et overfsueligt Hele. Men dersom den ikke er lagt an paa at være mere end System, saa give man den hyperligste Lærebog, som kan tænkes, og den vil dog være utilfredsstillende; skal den tiltale Ungdommen, da maa den ikke blot være et Omrids, men have levende Farver; ikke henvende sig til Lærningen alene, men meget mere til Anskuelserne, og derfor medbringe et reelt historisk Kundskabsstof**). Her vilde Kirkehistorien næst Bibelhistorien kunne tilbyde de rigeste Bidrag; og det formenes, at ikke alene et særegt Afsnit af Lærebogen burde indrømmes til en Skildring af Kirkens forskjellige mærkelige Tidsaldere, men tillige, at der i de enkelte Lærestykker selv, saavidt det kunde ske uden Vidtløftighed, burde vedlægges Exempler fra Historiens store Billedbog. Fortællin-

*) Lehmann: „Das Evangelium in Gymnasien-: Pag. 53 og 57: „den Anfang des Glaubens muß das Vaterhaus und Mutterherz machen, die Fortsetzung ein guter Religionsunterricht liefern“.

***) Bismar: „der Schüler erkenne, daß ihm nicht Ansichten, nicht heute aufstauende, morgen wieder verschwindende Doctrinen, nicht ein Aggregat künstlich geordneter und mühsam bewiesener Sätze dargeboten werde, sondern daß die Geschichte selbst, daß die Kirche zu ihm rede, und daß er die Thatfachen läugnen, die Geschichte verwerfen, und von der Kirche sich lossagen müsse, wenn er dereinst das in der Schule Gelernte sollte beiseitigen wollen.“

ger om fromme Mænds Levnet høres allerede af de yngre Disciple med stor Begjærlighed, og de kunne efter Aar og Dags Forløb gjengive dem indtil de enkelte Træk. I de høiere Classer vedvarer Interessesen for det Historiske i videre Omfang. Saa ofte Disciplenes Opmærksomhed for Underviisningen svigter, er det et sikkert Middel til at føre den tilbage, naar man understøtter den ved en eller anden historisk Meddelelse. Det abstracte Læreforedrag, om det end var nok saa klart og livfuldt, har ikke saa megen Magt som den simple Beskrivelse af et Factum, hvori Sagen er legemliggjort. I og for sig hæver Kirkehistorien sin Betydning som Fortsættelsen af den bibelske Historie, som det levende Baaud, der knytter Fortid og Nutid til hinanden, som den hellige Strøm, i hvilken man øser af Livets oprindelige Kilde. — Saa fremt det er Hovedformaalet at danne og oplyse den religiøse Bevidsthed, da glemme man ikke Kirkehistorien. Derpaa berouer jo netop den Dannedes Overlegenhed over den Udannede, at hans Verdensanskuelse har Holdning ved at være begrundet i Historiens Forudsætninger. Katholikerne have altid lagt Vægt paa Kirkens Historie og holdt deres Helgenlegender i Være. Men ogsaa for ethvert dannet Medlem af den protestantiske Kirke er historisk Indsigt i denne Kirkes Oprindelse og Stilling til Fortiden uimodsigelig nødvendig; ogsaa her er det tilmed godt „at ihukomme og tale om de Hellige, for at vi kunne efterligne deres Tro og tage Exempel af deres gode Gjerninger, enhver efter sit Kalb*)." Istedetfor en frifindet Anerkjendelse af det Store og Herlige i de forskjellige Tidsalderes Phænomener, af Martyrer og Kirkefædre, Munke og Missionairer, Korsfarere og Pilegrimme, Paver og Kirkeforsamlinger, Samvittighedsfrihed og Troesbekjendelser, — hersker der nu hos Mange den over-

---

*) Augsb. Conf. 2de Art.

slabiffe Forestilling, at alt dette kun var Daarstab og Forkeertbed, en Forestilling, som de desuagtet paa en forunderlig Maade forbinde med denne, at Christendommen alene bestaaer i Kjærlighed og Humanitet imod alle Mennesker. Saadanne Forestillinger bevise kun, at der savnes den kirkelige Dannelse, som skulde bestyrke den kristelige. Paa en Tid, da det kirkelige Liv tegner til at ville røre sig i videre Kredse, og mere og mere vil trænge til Ledelse og Moderation, tænker man ikke for meget ved at sige, at en dybere Indsigt i Kirkens aandelige Wilkaar hos de overordnede Stænder kan blive til stor Velsignelse.

I Tydskland er Kirkehistorien almindelig anerkjendt som „en ubetinget nødvendig Læregjenstand“*) ved et Gymnasium. Paa flere Steder sættes ogsaa Symboliken som Afslutningen for den hele evangeliske Religionsunderviisning; en Anskuelse, som man, uden at lade sig frastede ved det noget fordringsfulde Navn Symbolik, sikkert for saa vidt maa tiltræde, som Kjendskab til vor Kirkes Betsendelsesbrev, den augsburgske Confession, maa agtes næsten lige saa nødvendigt for en dannet Lærgmand som Skriftkundskab.

I den af den kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler udstedte „provisoriske Underviisningsplan for de udvidede Skoler“ er der vel taget Hensyn til Kirkehistorien, dog neppe saa meget som man kunde ønske. Efterat tvende Botsere anførte**), som begge stemme for Bibeholdelsen af Religionsunderviisningen igjennem alle Gymnasiets Classer, saaledes at der i den 7de (øverste) Klasse enten „skulde meddeles i Forbindelse med den dogmatiske Deel en kort Udsigt over den kristelige Kirkes og de kristelige Dogmers Historie“ — eller

*) Wilmar: Pag. 43. Lehmann: Pag. 81 og 84. Klopsch: „Gymnasium und Kirche“ Pag. 85. Dr. Lübker: „Ueber Aufgabe und Ziel der Gelehrtenschule“ Pag. 43. Dr. Asmusen: Pag. 11. Dr. Schreier: Pag. 43.

**) Ny Collegial-Tidende 1845, Nr. 37,

„en mere videnskabelig Udvikling af de moraliske og religiøse Begreber i Forbindelse med en Udvikling af de psykologiske Momenter i Religionen og Moralens“, — fremsættes dernæst en tredie Mening, hvilken Directionen selv tiltræder, „at Religionsunderviisningen bør afsluttes med 6te Klasse, og at Kirkehistorien som særskilt Cursus kan bortfalde, saaledes at hvad der meddeles af Kirkehistorien indskrænkes til det, der kræves til at opfatte vor Kirkelæres Eieendommelighed og til at vække Opmærksomheden for de kirkelige Bevægelses Indgriben i den almindelige Verdenshistorie“.

„At Dogmehistorien ei anses passende“, maa sikkert fulkommen billiges. Det maa og paastaaes, at Kirkehistorien er medoplagen, saa meget mere som Bestemmelsen af dens Omfang synes for en Deel at overlades til Lærers Frihed. Derimod maa det meget beklages, at Directionen har bestemt sig til at ville udelukke Religionsunderviisningen fra den øverste Klasse. Vel synes herved flere practiske Vanskeligheder at kunne undgaaes; og man seer, det er veloverveiede Grunde, som have foranlediget denne Bestemmelse. Der anføres tvende Grunde: den første er, „at Directionen maatte ansee det særdeles betænkeligt, at Underviisningen griber ind paa den egentlige Theologies Gebeet, fordi Skolen herved gaar udenfor Grændserne af sin Bestemmelse, som er, at bibringe den almindelige videnskabelige Fordannelse“; — den anden er: „Vanskeligheden ved at staae saadanne Lærere, hvilke man med Sikkerhed turde tiltroe Dygtighed til at give denne videre gaaende, i strengere Forstand theologiske, Underviisning en efter de Unges intellectuella Standpunkt afpasset Retning, og et efter samme Hensyn tillempt Omfang“. Imod denne sidste Grund kan dog erindres, at der neppe vil savnes dygtige Theologer, som onste at uddanne sig for denne Virksomhed, mindst i den nærværende Tid, da Be-

fortringen til Præste-Embeder gaaer saa langsomt, at mange Candidater for saa vidt blive overmodne, som de forinden Embedets Tiltrædelse have overskredet deres skjønneste og kraftfuldeste Alder. Den første Grund er derimod Hovedpunktet, og det maa ansees som særdeles gavnligt, at den saa tydeligt er bleven udtalt, da det henleder Opmærksomheden paa den Begrænsning, indenfor hvilken Religionslærerens Virksomhed maa foregaae. Dersom Underviisningen skulde gribe ind paa den egentlige Theologies Gebet, da var det meget betænkeligt at fortsætte den; men da vilde og „den almindelige videnskabelige Fordømmelse“, som skulde gives i de høiere Classer, blive betænkelig, og det vilde blive meget vanskeligt her at finde den Grænsse, hvorved man skulde bryde af. De praktiske Vanskeligheder, som ere forbundne med at fortsætte Religionsunderviisningen ud over Confirmationsalderen, ville i Virkeligheden vedblive, og det, som vi haabe at kunne paavise, i endnu høiere Grad, dersom den udelukkes fra den øverste Klasse. Det skjønes ikke rettere end at, dersom Religionsunderviisningen skal ophøre, forinden Skolens almindelige Opdragelse standser, da maa det skee ved Confirmationen, idet Skolen da erkjender de confirmerede Disciple for myndige Christne, som maae slutte sig til Menigheden og selv sørge for deres videre christelige Udvikling. Alt gjennemgaae alle de Collisioner, som nu vilde indtræde i en Klasse, der halvt bestod af confirmerede halvt af uconfirmerede Disciple, vilde blive vidtloftigt. Det maa være Nok at erkjende, at Skolen som Opdragelseanstalt ikke tør slippe det Underviisningsfag, som giver den høieste Bekræftelse for Disciplenes ethiske Dannelse, hvilken er Skolen fortrinlig magtpaaliggende. Total Opgivelse af Religionsunderviisningen er og hidtil noget Uhort. Maa den derfor fortsættes, da skjønes det ikke rettere end at Helsehed i Gjennemførelsen ikke alene er betænkelig, men uden Betænkning skadelig. Tverti-

mod her det bringes Disciplene til Bevidsthed, at ingen Alder og intet Trin i deres Opdragelsestid kan unddrages den christelige Underviisning. Og det er meget farligt at fremkalde hos dem den Indbildning, som utvivlsomt maa indsnige sig, at de have afsløveret deres christelige Kundskab, medens de hellere maae vide, at denne lærer intet Menneffe ud, saa lange han lever. At udelukke Religionsunderviisningen fra den øverste Klasse, vil svække dens Indflydelse igjennem hele Skolen; og det er eiendommeligt for dette Underviisningsfag^{*)}, hvis heldige Gjennemførelse for største Delen er betinget ved den Agtelse, ja Værefrygt, som vækkes hos Disciplene, at det mindst af alle kan taale en saadan Svækkelse. At gribe ind i den egentlige Theologie, kan ikke være nogen betænksom Lærers Hensigt, saa meget mere som han snart vil mærke, at dette i Praxis forbyder sig af sig selv. Dersom Formaålet derimod tør bestemmes at være en intellectuel-religiøs Uddannelse, begrundet paa en christelig, bibelsk og kirkelig Kundskabsfyldte, da vil man deels indromme, at der behøves temmelig lang Tid til at naae det, deels at det kun kan naaes og nogenlunde afflutes i den øverste Klasse. I første Henseende maa man erindre, at der i de lærde Skoler kun tildeles Religionsunderviisningen to ugentlige Timer i hver Klasse. Det er nu ikke vor Hensigt at klage, som ofte steer, over at der er tildeelt den for faa Timer. Ivertimod ville vi forsvare, at der ikke bør indrommes den flere Timer. Uagtet vi ideelt maae sige, at Religionsunderviisningens Formaal er det høieste, vide vi dog vel, at reelt er Skolens almindelige om-

*) Deinhardt: „Von dem Geiste des Religionsunterrichts hängt hauptsächlich der religiöse und sittliche Geist eines Gymnasiums ab, und es gehört daher zu den wichtigsten Aufgaben der Pädagogik, den rechten Geist und die Methode der Religion auf den Gymnasien zu bestimmen und für die Aufrechterhaltung dieser rechten Weise Sorge zu tragen.“

fattende Formaaf det høieste. Kun maa det være Religionslærerens Ret og Pligt, i disse faa Timer at holde sin Opgave høit og strengt, at fordrø af Disciplene udmærket Flid og Samling, at stræbe efter at bringe Meget ud af Livet. Saavel af denne Grund, som fordi han kun kan virke igjennem en vis høiere Stemning, som lettere kan fremkaldes, jo sjældnere den fordres, maa han ikke engang ønske at have flere Timer. Derimod er det en stor Fordeel at kunne fortsætte Religionsunderviisningen igjennem flere Aar, og i Særdeleshed at kunne beholde den i den øverste Klasse. Ved Indtrædelsen i denne Klasse, som for Disciplene maa see omtrent i samme Alder som den nuværende Dimission til examen artium, ville de være opvagne fra den Sjælesavn, hvori de i hiin tidligere beskrevne Mellemtilstand befinde sig. Et Aar har i denne Alder meget at betyde, naar Unglingen begynder at tage sig Selv i Besiddelse, naar en Trang til at finde Livets alvorligste Spørgsmaal besvarede, til at finde Tilværelsens Grundforhold opklarede, begynder at røre sig. Just dersom Læreren kunde have dette Aar for Die som det sidste Maal, vilde den ovenfor beskrevne Opgave for den explicative Religionslære meget lettere og bestemtere kunne finde sin Løsning. Hensynet til Læreren Stilling bør ikke heller ganske udelukkes fra Betragtningen. Mange begynde maaskee med gode Forhaabninger, men blive snart trætte og ligegyldige, fordi det synes dem, at deres Virksomhed ikke bærer kjendelige Frugter. Det forholder sig og i Virkeligheden saaledes, at til ingen Tid gaacr det religiøse Liv saa langsomt frem, som i den oppvorne Alder. Religionslæreren maa ikke heller vente at see sit Arbeides Frugter indenfor Skolens Grændser, men nøies med Bevidstheden om, at dersom Udsæden har været god, da maa den siden vore op og modnes i Livet. Kun burde den Dymuntring og Bestyrkelse forundes ham, at selge

Disciplene til den Alder, i hvilken de første Spirer skyde frem og blive synlige. Men fremfor Alt burde man betænke sig ved at sætte Religionsunderviisningens Formaal saa ubestemt, at den grundige og alvorlige Stræben maatte svækkes saavel for Læreren som især for Disciplene. Sikkert trænger denne Underviisning til at styrkes og håvdes, saa meget mere, som man for Tiden ikke uden Grund klager over, at Pieteten i flere Henseender hos den yngre Slægt er i Aftagende.

I Henhold til hvad der ovenfor er udviklet om Religionslærerens Dpgave, tør det derfor antages, hvad ogsaa Hr. Magister Hammerich har udtalt i sit Skrivt: „Om den provisoriske Underviisningsplan“, at Religionsunderviisningen burde fortsættes i den øverste Klasse af de udvidede Skoler, og dette Fag som Examinationsfag blive Gjenstand for Afgangsprøvens anden Deel.

Maatte nu disse Bemærkninger paa den ene Side have henledet Opmærksomheden paa den planløse Tilstand, hvori den lærde Skoles Religionsunderviisning befinder sig, paa den anden Side have antydet nogle af de Midler, hvorved der kunde gives den en værdigere Holdning; maatte de endelig foranledige, at lignende Oplysninger og Meddelelser ogsaa fra andre Steder kunde fremkomme, for at samvirke til Erkjendelsen og Løsningen af dens vigtige Dpgave: da vare de maastee ikke nedskrevne forgjeves.

Skolefterretninger.

Juli 1846.

Ligesom forrige Aars Program indeholdt en Fortegnelse over, hvad der i hvert Fag var gennemgaaet i Realclasserne, hvilken Fortegnelse i det Hele taget ogsaa gjælder for det nu forløbne Skoleaar, meddeles i det Følgende (S. 42 ff.) en lignende Oversigt over Aarsarbeidet i de studerende Classer. I Overensstemmelse med den „provisoriske Plan for de ubvide lærde Skoler“ vil Underviisningen i Naturhistorie, der hidtil er ophørt med 3die Realclasse, næste Aar foruden i 2den Realclasse blive fortsat i 3die stud. Cl. B., for siden lidt efter lidt at stige op i de høiere studerende Classer.

Da der, som ifjor anmeldt, indtil videre ikke er tillagt de første Begyndelsesgrunde i Latin mere end 4 Timer om Ugen, kunde Underviisningen heri ikke begrunde nogen Classedeling. Ligefom Forberedelsesclassen, 6te, 5te og 4de Realclasse er derfor ogsaa 3die Realclasse herester en fælleds Underclasse for de studerende og de høiere Realclasser. Kun paa Grund af Disciplenes Antal er 3die Realclasse deelt i a og b, men som aldeles fideordnede Afdelinger, med samme Lærere og Timeantal og, saavidt muligt, lige begavede Disciple i begge, og enkelte Timer endnu samlede i een Classe. De Disciple af a eller b, der ere bestemte til Studering, have saaledes kun i de faa Latintimer havt særskilt Underviisning, imedens de for en fortsat Realunderviisning bestemte Disciple bleve underviste i Engelsk (2 Timer), Skrivning (1 Time foruden de fælleds) og Tegning (ogl. 1 Time). Hvis fortsat Erfaring godtgjør, at der med fire Latintimer om Ugen kan vindes Sikkerhed i et begrændset Afsnit af Begyndelsesgrundene, medens de gram-

matistfe Grundbegreber samtibig indoves ved Hjælp af et mindre fremmed Sprog (det Tydske), saa kan man paa denne Maade indskrænke Latinunderviisningen noget, uden at gaac Slip af den yngre Alders Modtagelighed for empirist Sprogunderviisning og uden, som hidtil, at overvælde Begynderne ved strax det forste Aar at give et nyt Fag Dvervægten over alle de bekjendte. En Vanskelighed, som vi haabe at faae hævet, ligger i, at de hidtil udgivne Lærebøger ere beregnede paa et mere omfattende Begynderfescursus; Læreren har derfor maattet hjælpe sig med at indstregge, hvad der kan overspringes, og give en og anden aldeles foreløbig Dplysning. Imidlertid har der været al Anledning til ogsaa for næste Skoleaar at lade Latinunderviisningen indtræde med 4 Timer om Ugen.^o

Af nye Underviisningsgjenstande er i dette Aar optaget Musiklære (iaar kun i 3die Realclasse, herefter ogsaa i 2den Realclasse og 3die stud. Cl. B.), nemlig som en Dvergang fra eenstemmig Sang efter Gehør, hvori samtlige Disciple oves i Smaaclasserne, til fleerstemmig Sang efter Noder, hvori kun de Musicalste deeltage, hidtil udenfor Skoletimerne. I 3die Realclasse er af Erølevs „Haandbog ved Syngeunderviisningen“ gjennemgaaet Første Cursus: om Noder, Takt, Intervaller o. s. v., og af Andet Cursus: om de chromatiske Fortegn samt det Vigtigste om Tonarter og Scalaer. Dette er deels forklaret paa Skolen og derefter lært lectievīs, deels indovet ved Nodestrivning og Syngeøvelser. Alle Classens Disciple have deeltaget, og flere, der i Begyndelsen endnu syntes uden Gehør, have viist sig skikkede til fortsat Underviisning i Musik.

For Zuleferien afholdtes skriftlig og mundtlig Halvaars-examen i de tre øverste studerende og de to øverste Realclasser. Angaaende Characterernes Sammentælling i Maanedens Løb blev det, efter Forhandling paa et af de almindelige Lærermøder, bestemt at foretage den noget sjældnere end hidtil, for at mod-

virke et smaaligt Characterhensyn og gjøre hver enkelt Sammentælling mindre afhængig af saadanne Tilfældigheder som at Discipelen en Dag er overhørt i lettere Fag og ikke i sværere eller omvendt.

I Foraarsmaanederne var der indrettet et kort Cursus i Islandsk for hvem det maatte interessere at gjøre sig bekendt med Begyndelsesgrundene i dette Sprog. Omtrent tyve af Lærerne og de høiere Classers Disciple deeltog heri; Undervisningen meddelees af Cand. phil. Fredrikson, i 12 Estermiddagstimer. Vi læste og gjentog den yngre Eddas Fortælling om Thors Reise til Jotunheim (Fredriksons Læsebog S. 1 -- 13). Foruden Udtalen, som vi indøvede ved Chorklæsning, og Doversættelsen, gjennemgik vi det Biggste af Formlæren (efter Rasks Veiledn. til det oldnordiske Sprog) og skrev til Dvæls 6 Stile med lette Exempler, i hvilke de fra Læsestykket bekendte Glosser forekom i nye Sammenstillinger.

Om Discipelbibliotheket.

I det forløbne Aar er der udgivet en Fortegnelse over den ikke ubetydelige Bogsamling, som Skolen eier. Idet jeg aflægger Beretning herom, skal jeg tillige sammenstille, hvad jeg har erfaret om Bibliothekets tidligere Vilkaar.

Det findes allerede omtalt i den forhenværende Directions Protokol for 1816, hvor det hedder, at man ved et Directionsmode den 23de October „blev enig om, at søge at conservere det Bibliothek for Skolen, som en Deel af Eleverne ved frivillige Bidrag havde begyndt at oprette, og til den Ende, da en Deel gode Skrifter allerede ere anskaffede, at betale Bibliothekets Gjæld, som er omtrent 38 Rbdst., imod at det da for Fremtiden tilhører Skolen, og at enhver Elev, som betaler sit Contingent til Skolens Bibliothek, kan erholde Bøger til Laans fra samme.“ Imidlertid savnedes snart baade Tilsyn og Penge-

midler, indtil en af Lærerne, nuværende Cancelliraad Fr. Fabricius, med Iver tog sig af Sagen. Hans Regnskab, der begynder med Februar 1822, udoiser som „Beholdning fra forrige Maaned“ 3 Rbdlr. 3 Mk., som Læreres og Disciples „Bidrag eengang for alle“ 27 Rbdlr., som „maanedligt Bidrag (à 1 Mk.) for Februar“ 6 Rbdlr. 4 Mk.; samme Maanedes Udgift var til Schillers Værker, Viehls Overs. af Don Quixote, Maanedsheftet af Riises Archiv og af Elmquists Læsefrugter, samt et Par Dvartbøger til en Fortegnelse og en Regnskabsbog, ialt 30 Rbdlr. 4 Mk. Efter den af Hr. Fabricius samtidig optagne Fortegnelse bestod Bogsamlingen dengang af omtrent 100 Bind af historisk, belletristisk og litterærhistorisk Indhold. Det maanedlige Bidrag steg i Aarets Lob og udgjorde i Januar 1823 9 Rbdlr. 5 Mk. (fra over 50 Bidragende); derefter sank det lidt efter lidt, indtil det i 1826, da Regnskabet op-
 hører, kun beløb sig til nogle Mark om Maaneden. I disse Aar indkjøbtes Archiver og Læsefrugter, Göthes og Holbergs Værker, nogle af W. Scotts Romaner paa Tydsk, Digterværker af Dehlenschläger og Ingemann o. desl. Udlaanet besørge-
 des af to af øverste studerende Classes Disciple; men Laan og Fremlaan var bedre i Gang end Tilbageleveringen, og de søgte Værker vare snart defecte eller opslidte. — Efterat Dr. Krarup i October 1828 havde overtaget Skolen, skjenkede han ikke blot en Deel meer eller mindre brugelige Bøger til Bibliotheket, men tillagde det som stadig Indtægt de forhen af „Inspecteuren“ oppebaarne Indstrivningspenge for nye Disciple (nemlig 2 Rbdlr. ved Skoleaarets Begyndelse, 5 Rbdlr. midt i Aaret) og det halvaarlige Bidrag af 3 Mk. fra hver af Skolens Disciple for Brugen af Forstrifter, Fortegninger og Landkaart, hvilket da Bibliotheket anstaffede til Afbenyttelse paa Skolen. Desuden erlagde, ligesom nu, de Disciple, der benyttede Bogsamlingen, Bibliothekarerne undtagne, et Bidrag af 3 Mk. om Halvaaret.

Saaledes havde Bibliotheket rigelige Indtægter; men hverken Samlingen eller Ublaaset kom i Orden, før Hr. Wagtmann i Januar 1831 blev antaget til fast Bibliothekar (med et Par af Disciplene som Hjælpere). Siden den Tid er der ogsaa aflagt aarligt Regnskab med fuldstændige Bilag. Fra 1831 til 1836 beløb de aarlige Indtægter sig til 400 à 450 Rddlr., hvoraf største Delen anvendtes til Bogkjøb. Siden 1837 mistede vel Bibliotheket det sædvanlige Ovrskud af Raartpengene, idet Skolen opgav at forsyne med Landkaart, og siden 1843 blev Indskuddet for de midt i Skoleaaret indkommende Disciple nedsat til 3 Rddlr.; men denne Formindskelse i Indtægter stod i et naturligt Forhold til Bogsamlingens aftagende Fornødenheder. Afskillige Oplysninger om Bibliothekets Forsyning og Ublaas ere meddeelte i Dr. Krarups Program for 1840 S. 43—46.

Nytten af et Discipelbibliothek, der foruden Smagsværker og Morstabsbøger indeholder populære Skrifter i de forskjellige Fag, er almindelig erkjendt. Det sætter Skolen istand til at fortsætte sin undervisende, vækkende og dannende Virksomhed ogsaa udenfor Skoletimerne og til at lede den i nye Retninger uden at tage sin Tilflugt til det tvungne Polyhistori, der er en af vort Skolevæsens Ulykker. Det giver Disciplene Afgang til en Bogsamling, der nogenlunde kan holdes reen for det ætende Stof, som i Litteraturerne maaskee er et nødvendigt Dnde efter forrige Tidens Foleri og Vigtighed, men derfor ikke er mindre farligt for Ungdommen, der nu som altid trænger til Næring. Det foreger endelig de aandelige Berøringepuncter imellem samme Skoles Disciple ved, paa sin friere Maade, at deelsagte dem i fælleds Dannelsesmidler. — Hvad der længe har hindret vort Discipelbibliothek i at opfylde sin Bestemmelse, var Savnet af en veiledende Fortegnelse. Der fandtes et Par Afskrifter af et haandskrevet Katalog, hvori Bøgerne indførtes

efter som de bleve anskaffede. Forresten var det Laanerne tilladt at lede omkring i Reolerne for selv at udsøge sig den Bog, de vilde tage hjem. Men skjøndt dette gav dem Leilighed til at stifte et flygtigt Bekjendtskab med en Deel forskjellige Bøger, var det i en saa stor Bogsamling, hvor mange Laanere strømmede til paa cengang, uundgaaeligt, at Bøgerne herved snarere kom i Uorden end bragtes i de rette Hænder. Forsaavidt Bibliothekaren ikke kunde lede Valget, gif enkelte Bøger fra Haand til Haand, naar de tilfældigviis vare komne i Ry, medens mange gode Bærker stode urorte. At der siden 1843 blev fremhængt skrevne Lister over Bøgerne, sagviis ordnede og for en Deel særlig anbefalede til de Ældre eller Yngre, er omtalt i samme Aars Program. Forat imidlertid Bibliotheket kunde faae Betydning for Laanerne i Forhold til sit Omfang, maatte de alle kunne komme i Besiddelse af en efter deres ringe Bogkundskaab afpasset trykt Fortegnelse, hvorved de tillige i Hjemmet kunde staae sig Raad og Anviisning ved Valget af deres Læsning. En saadan Fortegnelse er iaar udarbejdet af Hr. Wagtmann og mig, med Bistand af Hr. H. Soeborg og N. Bugge, der fra deres Skoletid havde noie Kjendskab til Bibliotheket. Da Bogsamlingen i en Række af Aar er bleven til, lidt efter lidt, ved Indkjøb af de Bøger, der tilbøde sig og fandtes brugbare, maatte den først, saavidt muligt, afrundes og fuldstændiggjøres, hvorved navnlig Studentersforeningens Katalog og dansk Forlagskatalog kom os til Nytte. Flere Bøger bleve forskrevne; hos Antiquarer indkjøbtes for 150 Rbdfr. Efter forelobig at have ordnet Bøgerne i Hovedklasser, gjenemfaae vi hver enkelt Bog, deels for at stille den paa sin Plads efter Indholdet, deels for, uden Hensyn til bibliographisk Fuldstændighed, at angive de Ord af Tittlen, der kunde betegne Bogen og, forsaavidt Tittlen ikke sjælben er utilstrækkelig, at tilføie korte Oplysninger eller antyde Hovedindholdet s. Ex.

hvad Mærkeligt der i større Værker indeholdes i hvert Bind; de læseværdigste Bøger bleve særlig fremhævede. Da deslige veilevende Bink ikke let kunne undværes i en Bogfortegnelse for Ungdommen, skal jeg hidsætte en Prove af Fortegnelsen (S. 76 ff.), der kan tjene til at anskueliggjøre vor Fremgangsmaade.

H. Bobrig. Griechenland in altgeographischer Beziehung für Gymnasien und zum Selbstunterricht 178. 1842. (Det gamle Grækenlands Geographi, med Kaart.)

Barthélemy. Voyage du jeune Anacharsis en Grèce (350 a. C.) 1—9. Aux deux Ponts 1783. (Dertil et Feste Kaart, Grundtegninger m. m. 1. Indledning: Grækenlands ældste Historie til den peloponnesiske Krig. 2. Anacharsis's Reise: Byzants, Theben, Athen. 3. Fortsættelse. 4. Bootien, Tempe, Dodone, de olympiske Lege. 5. Sparta. 6—7. Litteratur, Skuespilkunst. 8. Samos, Delos. 9. Litteratur, Slaget ved Chaeronea; Register.)

G. P. Depping. La Grèce, description topographique. 1—4. Paris 1823. (Med Kobber. 1. Det græske Folk, Livadien, Athens Mindesmærker o. s. v. 2. Morca. 3. Perne i Archipelagus. 4. Fortsættelse; Creta, det trojanske District.)

P. O. Brøndsted. Reise i Grækenland i 1810—13. 1—2. Kbh. 1844. (Reisebeskrivelse, Skildring af det nyere Grækenlands Sæder og Tilstand, Beskrivelse af de gamle Mindesmærker, historisk Overblik og Betragtninger. 1. Brøndstedes Biographi ved Mynster; Sybitalien og dets græske Colonier; de ioniske Øer; Epiros; Besøg hos Ali Pascha i Ioanina; Corinth, Athen, Marathon, Eleusis. 2. Bootien, Delfhi, Thermopylae, Tempe, Athos, Constantinopel med dets Gudsstjeneste; om Trojans Beliggenhed, Smyrna, Keos, Argolis.)

J. F. Fenger. Det nygræske Folk og Sprog. Erindringer fra en Reise 1831. Kbh. 1832. (Især om Dvertro og Religionsstifte.)

J. B. Gyries. Malerische Reise in Asien und Afrika; nach Melin, Marco Polo, Burnes, Niebuhr, Mungo Park, Denham u. M., übers. v. Diezmann. 178. 1840.

(Sibirien, Tartariet, China, Indien, Persien, Caucasus, Palæstina, Egypten, Kaffernes Land, Guinea, Nøverstaterne; med mange Billeder.)

A. de Lamartine. Souvenirs, impressions, pensées et paysages pendant un voyage en orient 1832—33. 1—4. Sttg. 1837. (1. Malta, Grækenland, Besøg hos Lady Stanhope paa Libanon. 2. Det hellige Land. 3. Syrien. 4. Serbien.)

R. v. Naumer. Palästina. Lpz. 1835. (Kildestrifter; Landets naturlige Beskaffenhed, Produkter, Inddeling, Landstaber, hedenske Nabofolk; Jerusalem; Palæstina's Indbyggere.)

J. P. Brammer. Det hellige Land paa Herrens Tid. Kbh. 1832. (Topographi og Oldsager.)

H. Profesch von Osten. Reise i det hellige Land 1829, overf. af C. Winther. Kbh. 1839.

Neueste Reise in Palästina, a. d. Engl. Lpz. 1834. (Med 22 Afbildninger.)

Bilder aus dem heiligen Lande. Sttg. 1839. (40 smukke Stecnytt af de fra Biblen mest bekendte Stæder i Palæstina, Syrien, Lilleasien o. s. v.; med oplysende Text af G. S. Schuert, efter hans Reise til det hellige Land.)

Efter Bogsfortegnelsen, i hvilken vi have søgt at gienemføre en ubelukkende Realorden, følger tilsidst en alphabetisk Oversigt over Forfatternes Navne samt Skrifterne af uncævnte Forfattere*). — Bogsamlingen tæller nu ialt 2588 Bind, nemlig: A. Fabler, Eventyr og Folkebøger, underholdende og belærende Børneskrifter 313 Bind; B. Digte, Skuespil, samlede Digterværker 407 Bind; C. Romaner, Noveller, Fortællinger 619 Bind; D. Historie, Oldtidsvidenskab og Mythologi 562 Bind; E. Geographi og Reisebeskrivelser 260 Bind; F. Natur-

---

*) Fortegnelsen udgjør henved 7 Ark og sælges Skolens Disciple i Papbind for 2 Mk. 4 St. Forat den kan opfylde sin Hensigt, maa fra næste Bibliothekshalvaar, September d. A., Enhver, der agter at benytte Bibliotheket (Brødre undtagne), have anskaffet sig et Exemplar af Fortegnelsen.

historie, Naturlære 134 Bind; G. Ethik, Rhetorik og Litterærhistorie 221 Bind; II. Skrifter af blandet Indhold 72 Bind. (Regle af de meest efterspurgte Bøger høves i flere Exemplarer.) Samlingen er vel endnu af flere Grunde mangelfuld: der savnes uden Tvivl Skrifter, som burde findes fremfor Adskilligt af de lette Bøger, og ganske sikkert opbevares der Skrifter (s. Ex. en Deel tytste Bernebøger), som aldrig ville blive efterspurgte. Men vi have fundet det rigtigst at opsætte den fuldstændigere Udviisning af Bøger, som nu eensgang ere anskaffede, indtil vi have samlet Erfaring efter at en trykt Fortegnelse er bragt i Omløb. Med Hensyn hertil saavelsom til Anskaffelsen af Bøger, der endnu savnes, udbede vi os velvillige Meddelelser fra dem, der maatte interessere sig for Sagen. Hr. Cancelliraad Fabricius skylder jeg en Bemærkning, der ikke vil blive uden Indflydelse paa Samlingens fremtidige Udvidelse, nemlig at et Discipelbibliothek bør holdes inden visse Grændser ogsaa i Antallet af Bøgerne. Noget Lignende have vi tilsigtet ved at lade enkelte Titler og Forfatternavne sætte med udhævet Tryk, for saaledes at henlede Opmærksomheden paa dem, og ved foran i Fortegnelsen at minde om, at „man har mere Nytte og Fornøielse af at læse een god Bog tilgavns, end i samme Tid at gennemløbe flere, og af Tid efter anden at læse den samme Bog 3 til 4 Gange, end i Stedet derfor at læse 3 til 4 ligesaa gode Bøger.“

Laanernes Antal er i det sidste Aar tiltaget noget og udgjorde ved Begyndelsen af indværende Halvaar 153, nemlig af Disciplene i 1ste stud. Cl. 18, 2den st. A 18, 2den st. B 15, 3die st. A α 11, 3die st. A β 12, 3die st. B 6, 1ste Realcl. 9, 2den R. 8, 3die R. (a og b) 20, 4de R. (a og b) 11, 5te R. 6, 6te R. 6, af Lærerne 13.

Ligesom Bibliotheket allerede eier adskillige Kobbervarker og vil anskaffe flere, især af natur- og kunsthistorisk Indhold,

har jeg skænket en Samling af 658 Afstøbninger af antike Gemmer og andre udstaarne Stene, forestillende den classiske Mythologies Guder og Heroer og andre Gjenstande fra Oldtidslivet. De ere ordnede i 9 Kammer, der ville blive ophængte i Bibliotheket og derfra kunne laanes hjem. Nagtet mange af Afstøbningerne ikke ere skarpe nok, i Forhold til de smaa Dimensioner, kunne de dog tjene til at oplive Forestillingen om de fremstillede Gjenstande. Jeg har ordnet dem efter Dsfr. Müllers Archäologie der Kunst og foruden forte Angivelser under de vigtigste Stykker skrevet en udførlig Fortegnelse, der i næste Maaned vil blive fremsagt.

Statistiske Meddelelser.

Sidste Efteraar dimitteredes til Universitetet:

- 1) C. Rimestad, Son af afg. Justitsraad, Birkedommer Rimestad. Hovedch. laudabilis et publ. enc. ornatus.
- 2) T. C. Hansen, Son af afg. Fuldm. Hansen. Hovedch. laudabilis.
- 3) C. L. Levinson, Son af afg. Amtsforvalter Levinson i Ringkjøbing. Hovedch. laudabilis.
- 4) O. T. Vilstrup, Son af Hr. Pastor Vilstrup i Borris i Jylland. Hovedch. laudabilis.
- 5) J. P. T. Westberg, Son af Hr. Brygger Westberg her i Staden. Hovedch. laudabilis.
- 6) G. C. Søeborg, Son af Hr. Stomagermester Søeborg her i Staden. Hovedch. laudabilis.

Af dem, der i dette Skoleaar udgik af 1ste Realeclasse nævnes:

- 1) Jens Frederik Wahl, Son af Hr. Garvermester Wahl her i Staden. Han erholdt ved sidste Aarsexamen til Hovedcharacter: Meget godt?

2) Valdemar Drewsen, Son af Hr. Criminalretsassessor Drewsen. Han underkastede sig i Foraaret, umiddelbart efter at have forladt Skolen, den almindelige Forberedelsesexamen, som han bestod med Hovedcharacteren: Godt.

Skolens Disciple ere iaar 273 (ifjor 262), nemlig 135 Studerende og 138 Realdisciple.

De ere fordeelte i følgende 15 Classer:

1ste studerende Klasse.....	har 21 Disciple. *)
2den — — —	A... — 23 —
— — —	B... — 22 —
3die — — —	A α. — 19 —
— — —	A β. — 18 —
— — —	B... — 15 —
1ste Realclasse	— 8 —
2den — — —	— 18 —
3die — — —	a.... — 18 —
— — —	b.... — 15 —
4de — — —	a.... — 17 —
— — —	b.... — 16 —
5te — — —	— 23 —
6te — — —	— 24 —
Forberedelsesclassen	— 16 —

I efterstaaende Liste over Lærefagenes Fordeling er Summen af Timerne i hvert Fag ikke, som hidtil, beregnet som Summen af de under hver Klasse opførte Talstørrelser, hvilket paa Grund af enkelte Classers Deling med meer eller mindre adskilt Undervisning ikke gjengav det virkelige Timetal.

*) I Hebraisk og tildeels i latinisk Stil er Classen deelt i to Partier.

**) Sideordnede, men adskilte Classer.

***) Sideordnede og i visse Timer forenede Classer. Af de ialt 33 Disciple læse de 17 Latin, de 16 Engelsk (jfr. S. 30).

****) Sideordnede og i visse Timer forenede Classer.

Lærefagene's nuværende Fordeling.

Studerende Classer.	I.	II. A	II. B	III. A α	III. A β	III. B	Timer ialt.
Latin	12	11	10	11	11	10	67
Græsk	5	5	5	5	5	..	25
Hebraisk	2	2	..	..	..	..	6
Dansk	2	2	2	2	2	3	13
Tydsk	1	2	2	2	2	2	11
Franst	2	2	2	2	2	4	14
Religion og Bibelhistorie	3	2	2	3	3	3	16
Historie	3	3	3	2	2	3	16
Geographi	2	2	2	2	2	2	12
Mathematik og Regning	4	5	5	4	4	4	26
Tegning	..	..	..	..	..	1	1
Skrivning	..	..	1	1	1	2	5
Gymnastik og Svømning	..	..	2	2	2	2	8
	36	36	36	36	36	36	220

Realclasser.	1K.	2K.	3K. a	3K. b	4K. a	4K. b	5K.	6K.	Forber.	Timer ialt.
Dansk	3	3	4	4	8	8	10	10	10	56
Tydsk	4	4	5	5	4	4	4	3	..	29
Franst	3	4	3	3	4	4	..	..	..	18
Engelsk	4	3	($\frac{2}{3}$)	($\frac{2}{3}$)	..	..	..	..	..	9
Religion og Bibelhist. ..	2	2	2	2	3	3	3	3	..	20
Historie	2	2	3	3	..	..	..	..	..	9
Geographi	2	2	2	2	2	2	2	3	..	16
Mathematik og Regning ..	8	7	4	4	4	4	4	4	6	41
Naturhistorie	..	..	2	2	2	2	2	2	..	11
Naturlære	2	2	..	..	..	..	..	..	..	4
Tegning	2	2	($\frac{1}{2}$)	($\frac{1}{2}$)	2	2	2	2	..	15
Skrivning	3	3	($\frac{1}{2}$)	($\frac{1}{2}$)	4	4	5	5	6	33
Musiklære og Sang ..	..	..	2	2	1	1	2	2	2	7
Gymnastik og Svømm. ..	1	2	2	2	2	2	2	2	2	11
Latin	..	..	($\frac{1}{4}$)	($\frac{1}{4}$)	..	..	..	..	..	4
	36	36	36	36	36	36	36	36	26	283

Underviisningens Gang i de studerende Classer.

Ibet jeg om de høiere og lavere Realclasser henviser til forrige Aars Program S. 20—28, skal jeg her paa samme Maade angive de forskjellige studerende Classers Standpunkt ved at give en Udsigt over, hvad der iaar er gennemgaaet i enhver af dem.

I tredje Realclassen have de for Studering bestemte Discipler 4 Timer om Ugen havt Underviisning i Latin. Af Borgens Læsebog er her læst de første 29 Stykker (med Forbigaaelse af de græske Ord); en Deel af Sætningerne ere lærte udenad. Af Madvigs Formlære er læst Substantivers og Adjectivers regelmæssige Bøjninger samt det Vigtigste af Kjønslæren; Grundtal og Ordenstal, personlige og demonstrative Pronomener; Verbet sum og de fire regelm. Conjugationer. Skriftlig og mundtlig Stil.

Tredie studerende Klasse B.

Dansk. Fortællinger og Digte foredragne; Sætnings- og Interpunctionslæren indøvet; Stilene bestode meest i Dictater og Fortællinger over ørgivne Ord.

Latin (som forud var læst i 4de st. Cl., 11 Timer om Ugen). Iaar er læst i Borgens Læsebog Et. 34—48 samt Fablerne og nogle af Emaafortællingerne; i Madvigs lat. Spreglære Declination og Conjugation, ogsaa det Uregelmæssige; Glosser, Stiløvelser.

Tysk. Niises større Læsebog S. 209—277; af Hjorts Gram. Formlæren; enkelte Stile og Dictater.

Fransk. Bjerrings Læsestykker fra Fransk til Dansk, jevnlig ogsaa fra Dansk til Fransk. Formlæren indøvet.

Religion. Af Valles Lærebog 5te, 7de og 8de Cap.; det Nye Testaments Bibelhistorie, efter Wexels.

Historie. Efter Kosfods vigtigste Begiv.: Middelaalderen og den nyere Tid; Gammelhistorien repeteret.

Geographi. I Munthes G. fra Lydsland Europa ud, med nærmest Hensyn til den physiske Side.

Arithmetik. De fire Regningsarter i hele og brudne Tal ere gennemgaaede uden Lærebog, dog nogenlunde systematisk; praktisk Regning er øvet ved forskjellige Forbindelser af Regningsarterne.

Skrivning og Tegning (geometrisk og Frihaandst.).

Credie studerende Klasse A

bestaaer af to Afdelinger, α og β , som ere sideordnede, men have forskjellige Lærere og fuldkommen adskilt Underviisning. Da her af nye Fag indtræder Græsk og Geometri, er denne Klasse en af de vanskeligere.

I III. A, β er i det forløbne Aar gennemgaaet:

Dansk. Foredrag af Fortællinger, Beskrivelser og Digte; Sætnings- og Interpunctionslæren indøvet; Stilene bestode i Fortællinger over Didsprog, Breve, Oversættelser fra Latin og Lydst samt Dictater.

Latin. Cornelius Nepos fra Epaminondas til Hannibal incl. Læreren har især lagt Vind paa at anvise Disciplene til Brugen af Lexicon og skaffe dem Didsforraad; hertil er sædvanlig taget Anledning af Lighed i Betydning, Derivation eller Udtale. I Madsigs Grammatik er læst den paradigmatiske Deel (undtagen Didsdannelseslæren) og af Syntaxis Casuslæren, saaledes at Reglerne og de lettere Exempler ere lærte udenad, men største Deelen af Anmærkningerne forbigaaet; det Vigtigste af den øvrige Deel af Syntaxen er leilighedsvis indprentet ved Stile og Forfatterlæsning.

Græsk. Bergs Schema flere Gange læst (undtagen $\sigma\mu\iota$, $\epsilon\lambda\mu$ og $i\eta\mu$) tilligemed de tilsvarende Stykker i Læse-

bogen. Ordnes Boininger og et dertil passende Glosesorraad er behandlet som Hovedsagen og tillige indøvet ved et Par græffe Stile om Maaneden.

Lydsk. Riise S. 140—250; i Gram. fornemmelig Rjon, Declinationer og uregelm. Verber. Af og til mundtlig Stiil, meest omfat efter hvad der var gjennemgaaet i Læsebogen.

Franssk. Borring til S. 90. I Gram. indtil de uregelm. Verber.

Religion. Luthers Katechismus (ordret), Balles 1. 6te og 8de Cap. (Bibelsprogene ordret). Herslebs større Bibelhistorie indtil Nigernes Deling. Lucas' Evangelium er gjennemlæst; ved Høitiderne nogle Psalmer lærte udenad.

Historie. Allens mindre Danmarksh., heelt igjennem.

Geographi. Munthe: Asien og Afrika, med nærmest Hensyn til den physiske Side.

Arithmetik. Uden Bog Læren om Decimalbrøk; Øvelse i Bogstavregning.

Geometri. Dypermann indtil S. 97; den gamle Maade, ved hver Sætning at opstille Hypotheseis v. s. v., samt begrunde Sætningen ved ordret at anføre den anvendte forudgaaende Sætning, er noie overholdt.

I III. A, *a* er det Samme gjennemgaaet med enkelte Afvigelser, saasom: i Dansk den nordiske Mythologi foredraget og gjensfortalt; i Latin Cornelius forfra indtil Chabrias; i Lydsk Riise S. 241—298, Stiilevesser efter Grønberg; i Franssk Borring til S. 108; i Religion Balles 1ste, 2det og 8de Cap. og Brudstykker af 6te; i Arithmetik de fire Regningsarter, Potensering, Brøk og Decimalbrøk, tildeels efter Jürgensen.

Anden studerende Classe B.

Dansk. Foredrag meest af fortællende Indhold, Fremsigelse af Digte; Udsigt over den danske Litteraturhistorie ind-

til Midten af 18de Aarh., oplyst ved Provestykker, nedskrevet og lært.

Latin. Cæsars galliske Krigs 2den, 3die og 4de Bog; Ciceros 4 Taler mod Catilina. Formlæren og Ordbannelselæren repeteret; af Syntaxen Casuslæren og en Deel om Ojensstandsætninger. I Stilene er især lagt Vægt paa Sætningsforbindelsen.

Græsk. I Bergs Læsebog for 2det Aar læst indtil de historiske Stykker S. 63; hele Tregders Formlære (men kun den attiske Dialekt). Formaalet er her systematisk Indsigt i Formlæren og Færdighed i at oversætte. Syntaxen forberedes deels under Læsningen, deels ved mundtlig Oversættelse fra Dansk til Græsk af de i Læsebogen optagne danske Stykker.

Lydsk. Rung 100 Sider; Hjort Formlæren. Syntaxen er leilighedsviis gennemgaaet under Læsningen. Stile og Dmstile.

Franst. Af Ideler u. Nolte det Meste indtil Le Sage; syntactiske Regler mundtlig indøvede.

Religion. Storre Afssnit af Brevene til Galat., Philipp., 1ste Corinth. (udenad); Hersleb det Gamle Testament.

Historie. I Rosfods Udtog Gammelhistorien og det nordlige og østlige Europa undtagen Danmark; dicterede Oplysninger.

Geographi. Munthe: Fra Europa til Schweiz incl.; det Physiske fremhævet.

Arithmetik. Om de fire Regningsarter, efter Zürgensen; Læren om Brok og Decimalregning samt Noget om Bogstavregning er dicteret. Oplosning af Opgaver ved Ligninger af 1ste Grad har optaget en betydelig Deel af Tiden.

Geometri. Doppermann: Indledningen og de 9 første Paragrapher. Vanskeligheden for Disciplene i at lære Pensa er i Aarets Løb vensynlig aftaget.

Anden studerende Classe A.

Her indtræder af nye Fag Hebraisk, som i denne Classe Alle maae læse. I Latin og Græsk lægges Bind paa Syntaxen og meddeles Forkundskaber i Antiquiteter, Metrik og hvad der ellers kan forberede Disciplene til ved Optagelsen i øverste Classe at kunne læse de gamle Forfattere paa egen Haand.

Dansk. Foredrag af fortællende Indhold; den danske Litteraturhistorie siden Besøel.

Latin. Livius 10de B., Dvids Forvandl. 7de og 8de B. og Ciceros Tale for Roscius. I Syntax Læren om Tempora og Modi; det Dvrige repeteret. I Bojesens Antiquiteter fra Statsforfatningens Historie indtil Privatlivet.

Græsk. Xenophons Hellen. 1ste og 2den B.; af Bergs „Stykker af Iliad. og Odys.“ den metriske Indledning og 1ste, 2det, 4de St. I Langes Formlære om den episke Dialekt; den attiske repeteret. Efter Madvigs gr. Syntax Casuslæren, forberedet og indøvet ved tilsvarende Stykker af Bergs synt. eksempelsamling.

Hebraisk. Det Vigtigste af Whittes Sproglære læst og indøvet; af Genesis de 2 første Cap.

Lydsk. Af Rung 100 Sider. Hele Gr. gennemgaaet; Syntaxen som Nyt. Stile deels hjemme, deels paa Skolen, de sidste ved strax at nedskrive paa Lydsk, hvad der blev foresagt paa Dansk; mundtlig Stil efter Allens Historie.

Fransk. Af Ideler u. Nolte udvalgte Stykker; Gr. repeteret.

Religion. Afsnit af 1ste Corinth., Galat., Philipp., Jacobs Brev og Peters første (udenad); Begyndelsen af Lærebogen (afskrevet); det Nye Test.s Bibelhistorie.

Historie. Kosods Udtog, fra Frankrig ud.

Geographi. Munthe, fra Tyrkiet ud; repeteret forfra til America.

Arithmetik. Proportionslære, Roduddragning, irrationale Functioners Behandling, Ligninger af 2den Grad, Ligninger med flere Ubejendte.

Geometri. Svenningsens G. indtil Cirkelens Beregning.

Forste studerende Classe

er toaarig, kun i latinſk Stil og Hebraiſk deelt i ældſte og yngſte Afdeling.

Danſk. Afhandlinger over Spørgsmaal, der berøre de forſkjellige Lærefag; Oversættelser fra Latin (af Horats og Virgil) og Franſk. Mundtlige Foredrag over ſelvvalgte Emner, vexelsviis af fortællende, beſkrivende eller begrebsmæssigt Indhold. Monſtre i forſkjellige Stilarter, forelæste og gjen-nemgaaede (Shakespeare Brutus's og Antonius's Taler, Poul Møller om populære Ideer, Schillers og Gøtthes Breve om die Kraniche des Jbykus, Thiers Slaget ved Rivoli, Roſegarten den hell. Chriſtopher, Rjæmpeviſen om Dagmars Dod, Mynſter Rahbeks Leonet).

Latin. Af Cicero om Taleren: 60 Cap. af 2den B. (curſoriſk Talerne mod Catilina og for Archias), Livius 8de og 9de B., Tacitus Germanien, Horats Breve 1ſte og 2den B. ſamt ars poetica (en Deel lært udenad), Virgil Æneidens 3die og 6te Sang. Foruden det Sproglige og Archæologiske er der lagt Bind paa at opfatte Tankegangen ſaavelſom Stilens og Tidsalderens Eiendommeligheder. Madsvigs Syn-tax fra Læren om Tempus og Modus.

Græſk. Iſokrates' Panegyriſos og Iliadens 10de og 19de Sang; Xenophons Memorab. 3die og 4de B. og Anab. 2den B.; udenfor Skolen er med Nogle læst i Tregders Anthologi Epigrammerne og den æoliſke Deel af μέλη. 3 Langes Gram. Formlæren undt. de uregelm. Verber; Læren om Tempus og Modus ſamt de negative Partiklers Brug efter et dic-

teret Udkast efter Madvigs Forelæsninger. Enkelte Afsnit af Bojesens gr. Antiquiteter.

Hebraisk. Eldste Afd. Genesis (C. 25—50 som Nyt); Yngste Afd. Gen. C. 1—25. Formlære efter Whitte.

Tydsf. Mundtlig Oversættelse fra Dansk til Tydsf.; de vigtigste Afsnit af Gram. gennemlæste; Stile som i II. A.

Franst. Hermann u. Büchner S. 237—405. Formlæren repeteret, Syntaxen mundtlig gennemgaaet; af og til Overs. fra Dansk til Franst.

Religion. Johannis Evang. paa Græsk; større Afsnit af Brevet til Rom., Galat., 1ste Thessal. og Hebr., af Jacobs Brev og Peters 1ste, lærte udenad. Det Vigtigste af Lærebogen (afstrevet); Herøls Bibelhistorie.

Historie. Rosfods Udtog (Yngste Afd. Estrup); Allens Danmarkshistorie repeteret, tildeels paa egen Haand. Synchr. Tabeller forfattede.

Geographi. Hele Bogen repeteret, med Tilføielse af enkelte fysiske og politiske Details.

Arithmetik. Dicteret om Reguladetri-Regning, om Primal, om Logarithmer.

Geometri. De 2 sidste Cap. af G. Med Nogle er udenfor Skoletiden læst Plan-Trigonometri.

Skolens Lærere.

Med Hr. Wagtmanns Kaldelse til Præst i Veilby ved Aarhus miste vi en Medlærer, der, efter selv at være udgaaet fra vor Skole, i en Række af Aar har virket for den. Han har ikke ladet det være nok med at meddele sine Disciple — Aar efter Aar — en grundig og frugtbar Kundskab og at vænne dem til Orden og Agtelse for deres Pligter i Skolen. Men han har tillige altid stillet sig i et personligt Venstabsforhold

til dem, og da han ved sit jevne, frisindede, deeltagende, trofaste Væsen er traadt i et lignende Forhold til alle sine ældre eller yngre Medlærere, har han, baade synlig og ubemærket, virket høist velgjørende til at forbinde Lærerne og Disciplene indbyrdes og fremme den rette Samdrægtigheds Aand i vor Skole.

Ligesom de forrige Aar meddeles her udførlige Oplysninger om Skolens Lærere.

M. Hammerich, Mag. art. og Cand. theol., Forstander for Skolen siden 12te Dec. 1842; Lærer i Latin i næstøverste Klasse 1831 og 1833; underviser øverste studerende Klasse i Dansk siden August 1841 og i Latin siden Dec. 1842, øverste Realklasse i Dansk siden April 1844; har 9 Timer ugentlig.

Hr. C. Svenningsen, Cand. phil., Inspecteur ved Skolen siden 1ste August 1832, Lærer siden Foraaret 1824, underviser i Mathematik i 1ste st. (3: studerende), 2den A og 2den B, i Geometri i 3die A α og β , i Latin i 3die A β ; har 29 Timer ugentlig.

Hr. J. S. Dreboldt, Cand. juris, Fuldmægtig i Hof- og Stadsretten, Lærer siden 1ste August 1826, underviser 17 Timer ugentlig i Lydst i 3die A α og 3die B samt i 4de, 5te og 6te Realklasse.

Hr. N. U. Krossing, Cand. phil., Cantor i Citadellet, Lærer siden 1ste October 1828, underviser 4de og 6te Realklasse ugentlig 24 Timer i Dansk.

Hr. O. L. Borch, Cand. phil., Lærer siden August 1830, underviser i Fransk gennem alle Classer og har saaledes 32 Timer ugentlig.

Hr. Pastor N. J. Wagtmann, Skolens Bibliothekar siden Jan. 1831, Lærer siden Jan. 1832, har underviist 32 Timer ugentlig i Religion i Realclasserne undtagen

4de og 6te, i Danst i 3die A β , 3die B, 3die Realclasse a og b, i Arithmetik og Regning i 3die A β , 3die B og 6te Realclasse.

- Hr. Leopold S. S. Jørgensen, Cand. phil., Lærer siden Marts 1832, underviser 16 Timer ugentlig i Danst i 5te Realclasse og i Geographi i 4de og 5te Realclasse.
- Hr. W. P. Keith, Cand. phil., Lærer siden 1833, deltager i Inspectionen siden Febr. 1843, underviser i Mathematik og Naturlære i 1ste og 2den Realclasse, i Arithmetik i 3die A α , i Danst i 2den Realclasse, i Regning i 3die Realclasse og Forberedelsesclassen; har 30 Timer ugentlig.
- Hr. C. S. Kunch, Cand. phil., Lærer siden Mai 1834, underviser 2den B og 3die A α i Latin, 21 Timer ugentlig.
- Hr. P. V. Kaasch, Handelsbogholder, Lærer siden April 1834, underviser 16 Timer ugentlig 1ste og 2den samt 4de og 5te Realclasse i Regning.
- Hr. Fredr. D. Jørgensen, Cand. theol., Lærer siden Mai 1835, underviser 23 Timer ugentlig 3die A α og β og 3die B, samt alle Realclasser, undtagen 1ste og 6te, i Skrivning.
- Hr. G. N. Müller, Lærer ved Landcadet-Academiet, Lærer her ved Skolen siden August 1837, underviser 8 Timer ugentlig de to øverste st. Classer i Geographi samt 1ste Realclasse og 2den B i Skrivning.
- Hr. K. Th. Senger, Cand. theol., Lærer siden Jan. 1840, underviser 3die A β og 3die B samt 6te Realclasse i Religion og Bibelhistorie, og 4de, 5te, 6te Realclasse og Forberedelsesclassen i Sang; har 14 Timer ugentlig.
- Hr. Hans P. L. Petersen, Cand. theol., Lærer siden August 1840, underviser 28 Timer ugentlig de 3 øverste Realclasser og 1ste st., 2den A, 2den B, 3die A β i Lydst samt 2den og 3die Realclasse i Engelsk.

- Hr. S. Breinholm, Cand. theol., Lærer siden August 1841, underviser 6 Timer ugentlig 4de Realclasse a og b i Religion.
- Hr. Vilh. Lund, Cand. phil., Lærer siden August 1841, underviser Forberedelsesclassen i Danst, Læsning og Skrivning, 6te Realclasse i Skrivning, Geographi og Tegning samt 4de Realclasse b og 5te Realclasse i Tegning; har saaledes 30 ugentlige Timer.
- Hr. G. K. Soffmann, Architect og Kobberstikker, Lærer siden Marts 1842, underviser 10 Timer ugentlig i Tegning i alle Classer undtagen 6te, 5te og 4de Realclasse b.
- Hr. C. Berg, philol. cand., Lærer siden October 1842, har 20 ugentlige Timer i Græst gjennem alle Classer undtagen 3die A a.
- Hr. J. Mygdal, Cand. theol., Lærer siden Febr. 1843, underviser 1ste studerende Classes yngste og ældste Afdeling og 2den studerende Classe A 6 Timer ugentlig i Hebraisk.
- Hr. Rudolph Møller, philol. stud., Lærer siden April 1843, underviser 2den studerende Classe A og 3die B 21 Timer ugentlig i Latin.
- Hr. C. C. Strip, Cand. theol., Lærer siden August 1843, underviser alle studerende Classer i Historie, 16 Timer ugentlig. Under hans Dphold i Udlandet siden October 1845 har Hr. Cand. theol. C. D. Møller vicarieret for ham.
- Hr. L. Gude, Cand. theol., Lærer siden Juni 1844 i Religion i de 3 øverste studerende Classer og 3die A a, har 10 Timer ugentlig.
- Hr. Emil Erslev, Cand. phil., Lærer siden August 1844, underviser de høiere Classer i fleerstemmig Sang, to Timer

ugentlig efter Skoletiden, og 3die Realclasse to Timer ugentlig i Musiklære.

Hr. A. Manicus, Cand. med., Lærer siden October 1844, underviser de 4 nederste Realclasser i Naturhistorie, 11 Timer ugentlig.

Hr. Carl Tolstrup, Cand. theol., Lærer siden Februar 1845, underviser 2den A, 2den B og 3die A α 6 Timer ugentlig i Danst. Under hans Fraværelse i Udlandet siden October 1845 har Hr. Stud. theol., V. Driebein vicarieret for ham.

Hr. K. Asfens, Cand. theol., Lærer siden August 1845, underviser 16 Timer ugentlig de tre øverste Realclasser i Historie og Geographi.

Hr. O. Sibiger, philol. stud., Lærer siden August 1845, underviser 1ste studerende Classe 10 Timer ugentlig i Latin.

Hr. J. V. G. Jorchhammer, philol. stud., Lærer siden August 1845, underviser i Græsk i 3die A α, i Latin i 3die Realclasse, i Geographi i 2den B, 3die A α og β og 3die B; har ugentlig 17 Timer.

Hr. S. Kosing, Cand. theol., Lærer siden August 1845, underviser 1ste Realclasse 4 Timer ugentlig i Engelsk.

Underviisning i Gymnastik og Svømning, der af Skoletiden optager 19 Timer om Ugen, meddeles af Hr. Scheer og Hr. Holz.

Underviisning i Dands er i Vintermaanederne meddeelt af Hr. Krigsassesfor Berg, Lærer ved Landcadet-Academiet, i to Aftentimer om Ugen.

Næste Aar ville følgende Lærebøger blive benyttede.

Forberedelsesclassen.

Hjorts danske Børneven (4de Udg.)

6te Realclasse.

Hjorts d. Børneven (3die Udg.). Krossings poet. Læseb. 1ste Deel. Sammes Opgaver til Dvælsel i Stil (2den Udg.). Hallagers tydske Læsebog fra 1840. Balslevs Bibelhistorie. Hagens hist. Psalmer. G. A. Müllers Begyndelsesgrunde i Geogr. Et Atlas. Krarup-Hansens Skilbringer af Pattedyr.

5te Realclasse.

Hjorts d. Børneven (3die Udg.). Krossings poet. Læseb. 1ste Deel. Sammes Opgaver til Dvælsel i Stil (2den Udg.). Hallagers tydske Læsebog fra 1840. Luthers lille Katechismus. Balslevs Bibelhistorie. Hagens hist. Psalm. G. A. Müllers Begyndelsesgrunde i Geogr. Et Atlas. Krøyers Naturhistorie.

4de Realclasse.

Dehlenschlägers nord. Didsagn. Krossings Schema til dansk Grammatik (4de Udg.). Sammes poet. Læseb. 1ste Deel. Sammes Opgaver til Dvælsel i Stil (2den Udg.). Hallagers tydske Læsebog fra 1840. Borrings Manuel de langue française (4de Udg.). Herølevs mindre Bibelhist. Balles Læsebog. G. A. Müllers Begyndelsesgrunde i Geogr. Et Atlas. Krøyers Naturhistorie.

3die Realclasse.

Hjorts d. Børneven (2den Udg.). Krossings Schema til dansk Grammatik. Kungs tydske Læsebog for Begyndere (3die Udg.). Hjorts større tydske Grammatik. Borrings Manuel de langue française. Abrahams fr. Grammatik (1845).

Balslevs Bibelhistorie. Balles Lærebog. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder (Udg. 1843). Munthes Geogr. ved Belschow (nyeste Dplag). Et Atlas. Drejers og Bramsens mindre Naturhist. Erølevs Haandbog i Sangunderv.

Anm. For de til Studering bestemte Disciple (s. v. S. 30): Madvig's lat. Formlære og nogle Læsestykker, som endnu ikke ere udgivne. For de Øvrige: Maribo's Stories of Englands history og Sammes engelske Formlære (1844).

2den Realclasse.

Holsts b. Læseb. Prof. (2den Udg.). Hjorts t. Læsebog, prof. Deel. Hjorts t. Gram. Grønbergs Stilovelselærebog for Begyndere. B. Bjerrings Samling af lette franske Læsestykker (med Dovers.). Abrahams fr. Gram. Lohmeyers engelske Læsestykker. Maribo's engelske Formlære. Balslevs Bibelhistorie. Balles Lærebog. Det Nye Testament. Allens mindre Danmarkshist. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder. Munthes Geogr. ved Belschow. Et Atlas. Panums Naturlære (1845). Drejers og Bramsens mindre Naturhist. Evendingens Geometri.

1ste Realclasse.

Holsts b. Læseb. Prof. (2den Udg.). Hjorts tydske Læseb. prof. Deel. Sammes t. Gram. Grønbergs Stilovelselærebog for Begyndere. Mérimé's Mosaïque. Borrings fr. Gram. (5te Udg.). Hedley's Gleanings. Maribo's eng. Formlære. Lohmeyers eng. Stilov. Wexels Bibelhist. Balles Lærebog. Det Nye Testament. Allens mindre Danmarkshistorie. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder. Munthes Geogr. ved Belschow. Et Atlas. Panums Naturlære (1845). Evendingens Geometri. Bergs Arithmetik (sidste Udg.).

III. studerende Classe B.

Madvig's lat. Gram. (2den Udg.). Borrings lat. Læseb. Kung's t. Læseb. for Begyndere. Hjorts t. Gram. Grønbergs

Stiilovelsebog for Begyndere. B. Bjerrings Samling af lette franske Læsestykker (med Overs.). Abrahams fr. Gram. Baleslevs Bibelb. Bales Lærebog. Det Nye Testament. Kofods Historiens vigtigste Begivenheder (1843). Munthes Geogr. ved Belschow. Drejers og Bramsens mindre Naturhist. Et Atlas.

III. studerende Klasse A.

Madvigs lat. Gram. Cornelius Nepos. C. Bergs Schema til den græske Formlære. Sammes græske Læsebog. Niises større t. Læsebog. Hjorts t. Gram. Grønbergs Stiilovelsebog for Begyndere. Borrings Læseb. for Mellemklasserne (3die Udg.). Borrings fr. Gram. Herslebs større Bibelhist. Bales Lærebog. Luthers lille Katechismus. Det Nye Testament. Allens mindre Danmarkshistorie. Munthes Geogr. v. Belschow. Et Atlas. Doppermanns Geometri.

II. studerende Klasse B.

Madvigs lat. Gram. Ciceros Taler (Madvigs 2den Udg.). Casar om den galliske Krig. Tregders græske Formlære. Bergs gr. Læsebog for 2det Aar. Deutsches Lesebuch v. Zürs u. Kung. Hjorts t. Gram. Ideler u. Nolte Handbuch d. fr. Sprache u. Litt., prof. Th. Borrings fr. Gram. Herslebs større Bibelhist. Det Nye Testament. Kofods Udtog. Allens mindre Danmarkshistorie. Munthes Geogr. v. Belschow. Et Atlas. Arnz Atlas d. alten Welt. Doppermanns Geometri. Zürgensens Arithmetik (3die Udg.).

II. studerende Klasse A.

Madvigs lat. Gram. Ciceros Taler (Madvigs Udg.). Livius 2den Pentate. Dvids Metamorph. (Stercotypudg.). Bojesens rom. Antiqv. (2den Udg.). Tregders gr. Gram.

Madvigs gr. Ordfoiningel. Bergs Exempelsamling til gr. Syntax. Xenophons gr. Historie. Bergs Nogle Stykker af Iliaden og Odysseen. Genesis (Nauchs Udgave). Whittes hebr. Sproglære. Sammes Analyse til Genesis. Kungs større t. Læsebog. Hjorts t. Gram. Ideler u. Nolte Handb. d. fr. Sprache und Litt., prof. Th. Deichmanns fr. Gram. Herslebs større Bibelhist. Det Nye Testament. Allens mindre Danmarkshistorie. Rosfods Udteg. Munthes Geogr. v. Belschow. Et Atlas. Doppermanns Geometri. Jürgensens Arithmetik. (2den Udg.).

I. studerende Klasse.

Madvigs lat. Gram. Ciceros tusculanske Udersegelser. Horats. Virgils Eneide. Dvintilians 10de Bog. Livius 2den Pentade. Bojesens rom. Antiqv. Langes gr. Gram. (3die Udg.). Madvigs gr. Ordfoiningelære. Platons Sympo- sion (Stereotypudg.). Bergs Udvalg af græske Taler. Genesis. Whittes hebraiske Sproglære. Sammes Analyse til Genesis. Hjorts t. Læseb. 2det Bind. Sammes t. Gram. Hermann u. Büchner Handb. d. fr. Spr. prof. Th. Deichmanns fr. Gram. Herslebs større Bibelhist. Det Nye Testament paa Græsk og Dansk. Allens mindre Danmarkshist. Estrups Verdenshist. Munthes Geogr. v. Belschow. Et Atlas. Evensningsens Geometri. Jürgensens Arithmetik (2den Udg.).

Schema over Hovedexaminens skriftlige Deel.

- I st.** Torsd. 9. Juli 7½—10½ Religionsafhandling; 3½—6 Tydsk Stiil; 6—8 Arithmetik. — Fred. 10. Juli 7—10 Latinsk Stiil; 3½—6 Fransk Stiil; 6—8 Geometri. — Løverb. 11. Juli 7½—10½ Historisk Afhandling; 3½—6 Latinsk Oversættelse.
- II A.** Torsd. 9. Juli 7—10 Latinsk Stiil; 3½—6 Græsk Oversættelse; 6—8 Geometri. — Fred. 10. Juli 7½—10½ Dansk Stiil; 3½—6 Latinsk Oversættelse; 6—8 Arithmetik. Løverb. 11. Juli 6—8 Tydsk Stiil.
- II B.** Torsd. 9. Juli 7½—10½ Dansk Stiil; 3½—6 Latinsk Oversættelse; 6—8 Arithmetik. — Fred. 10. Juli 3½—6 Geometri. — Løverb. 11. Juli 7—10 Latinsk Stiil; 6—8 Tydsk Stiil.
- III A.** α og β Torsd. 9. Juli 11—2 Latinsk Stiil. — Fred. 10. Juli 11—2 Lat. Dvers.; 6—8 (α) Arithmetik. — Løverb. 11 Juli 11—2 Dansk Stiil; 4—6 (β) Arithmetik; 6—8 Græsk Stiil.
- III B.** Torsd. 9. Juli 11—2 Dansk Stiil. — Fred. 10. Juli 11—2 Latinsk Stiil; 4—6 Skrivning. — Løverb. 11. Juli 6—8 Regning.
- 1 R.** Torsd. 9. Juli 7½—10½ Dansk Stiil; 3½—6 Engelsk Stiil; 6—8 Regning. — Fred. 10. Juli 7—10 Fransk Stiil; 10—12 Engelsk og Fransk Dictat; 3½—6 Tydsk Stiil; 6—8 Arithmetik. — Løverb. 11. Juli 8—10 Skrivning; 10—12 Regning; 4—6 Geometri.
- 2 R.** Torsd. 9. Juli 7—10 Fransk Stiil; 3½—6 Dansk Stiil; 6—8 Arithmetik. — Fred. 10. Juli 7—10 Tydsk Stiil; 10—12 Fransk og engelsk Dictat; 4—6 Skrivning; 6—8 Regning. — Løverb. 11. Juli 7—10 Engelsk Stiil; 10—12 Regning.

- 3 K. a og b Torsd. 9. Juli 11—1 Latinsk Stil; 12—1 Engelsk Dictat; 1—2 Tydsk Dictat. — Fred. 10. Juli 11—1 Dansk Stil; 1—2½ Regning. — Løverb. 11. Juli 8—10 Regning; 10—12 Tydsk Stil; 4—6 Skrivning.
- 4 K. a og b Løverb. 11. Juli 8—9½ Orthographi; 9½—11 Skrivning; 11—12½ Tydsk Stil; 12½—2 Regning.
- 5 K. Løverb. 11. Juli 8—10 Orthographi; 10—12 Regning; 12—2 Skrivning.
- 6 K. Løverb. 11. Juli 8—10 Regning; 10—12 Orthographi; 12—2 Skrivning.

Schema over Hovedexamens mundtlige Deel.

(3 Parenthes er tilføiet det Læseværelse, hvor Examen afholdes; 4 K. er i nederste Etage til høire, II B. i nederste Etage til venstre, de øvrige paa anden Sal.)

Dansk.

Onsdagen 15 Juli	8—10	(3 K)	4 K de af ulige Nr.
	12½—2½	(4 K)	2 K.
	4—6	(I)	6 K.
Torsdagen 16 Juli	10—12	(3 K)	3 K de af ulige Nr.
	4—6	(4 K)	4 K de af lige Nr.
Fredagen 17 Juli	8—10½	(II B)	Forberedelsescl.
	4—6	(3 K)	3 K de af lige Nr.
	6—8	(II B)	III B.
Løverbagen 18 Juli	12—2½	(II A)	5 K.

Latin.

Onsdagen 15 Juli	1—2½	(II B)	III A β de af ulige Nr.
	4—6	(2 K)	II A de af ulige Nr.
	6—8	(II A)	II B de af ulige Nr.

Torsdagen 16 Juli	8—10	(II A)	I st.
	11 $\frac{1}{2}$ —1	(4 X)	III A β de af lige Nr.
	12 $\frac{1}{2}$ —2	(2 X)	III A α de af ulige Nr.
	12 $\frac{1}{2}$ —2 $\frac{1}{2}$	(II B)	III B.
	6—8	(3 X)	3 X.
	6 $\frac{1}{2}$ —8	(II B)	III A α de af lige Nr.
Frederdagen 18 Juli	8—10	(I)	II A de af lige Nr.
	10—12	(I)	II B de af lige Nr.

Græst.

Onsdagen 15 Juli	4—6	(II A)	II B de af ulige Nr.
	6—8	(2 X)	II A de af ulige Nr.
Torsdagen 16 Juli	8—10	(I)	II A de af lige Nr.
	10—11 $\frac{1}{2}$	(4 X)	III A β de af lige Nr.
Frederdagen 17 Juli	11—1	(II B)	I st.
	1—2 $\frac{1}{2}$	(II B)	III A β de af ulige Nr.
	4—5 $\frac{1}{2}$	(2 X)	III A α de af ulige Nr.
	5 $\frac{1}{2}$ —7 $\frac{1}{2}$	(I)	II B de af lige Nr.
Frederdagen 18 Juli	10—11 $\frac{1}{2}$	(II B)	III A α de af lige Nr.

Sebraist.

Torsdagen 16 Juli	6 $\frac{1}{2}$ —8	(II A)	I st.
Frederdagen 18 Juli	10—12	(2 X)	II A de af ulige Nr.
	4—6	(I)	II A de af lige Nr.

Lydst.

Onsdagen 15 Juli	8—9 $\frac{1}{4}$	(4 X)	III A β de af lige Nr.
	9 $\frac{1}{4}$ —10 $\frac{1}{2}$	(II B)	III A α de af lige Nr.
	10 $\frac{1}{2}$ —12	(II A)	I st.
	12—2	(3 X)	3 X de af ulige Nr.
	4—6	(3 X)	3 X de af lige Nr.
	6—8	(4 X)	2 X.

Torsdagen 16 Juli	10—11 $\frac{1}{4}$	(2 K)	III A α de af ulige Nr.
	11 $\frac{1}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$	(II B)	III A β de af ulige Nr.
Fredagen 17 Juli	8—9 $\frac{1}{2}$	(I)	II A de af lige Nr.
	8—10	(4 K)	4 K de af lige Nr
	9 $\frac{1}{2}$ —11	(2 K)	II A de af ulige Nr.
	11—12 $\frac{1}{2}$	(II A)	II B de af ulige Nr.
	1—2 $\frac{1}{2}$	(2 K)	1 K.
	4—5 $\frac{1}{2}$	(I)	II B de af lige Nr.
	5 $\frac{1}{2}$ —8	(II A)	5 K.
Lørdagen 18 Juli	10—12	(II A)	III B.
	4—6	(3 K)	4 K de af ulige Nr.
	6—8	(I)	6 K.

Grauff.

Onsdagen 15 Juli	8—9 $\frac{1}{4}$	(II B)	III A α de af lige Nr.
	9 $\frac{1}{4}$ —10 $\frac{1}{2}$	(4 K)	III A β de af lige Nr.
	11 $\frac{1}{2}$ —1	(I)	II B de af lige Nr.
	1—2 $\frac{1}{4}$	(2 K)	1 K.
	6—8	(II B)	III B.
Torsdagen 16 Juli	8—10	(3 K)	4 K de af ulige Nr.
	10—11 $\frac{1}{4}$	(II B)	III A β de af ulige Nr.
	11 $\frac{1}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$	(2 K)	III A α de af ulige Nr.
	1—2 $\frac{1}{2}$	(II A)	II B de af ulige Nr.
	6 $\frac{1}{2}$ —8	(2 K)	II A de af ulige Nr.
Fredagen 17 Juli	8—9 $\frac{1}{2}$	(II A)	I st.
	9 $\frac{1}{2}$ —11	(I)	II A de af lige Nr.
	6—8	(3 K)	3 K de af lige Nr.
Lørdagen 18 Juli	10—12	(4 K)	4 K de af lige Nr.
	12—2	(4 K)	2 K.
	6—8	(3 K)	3 K. de af ulige Nr.

Engelsk.

Dnsdag 15 Juli	11½—1	(2 K)	1 K.
Torsdagen 16 Juli	4—6	(3 K)	3 K.
	6—8	(4 K)	2 K.

Religion og Bibelhistorie.

Dnsdagen 15 Juli	8—10	(2 K)	II A de af ulige Nr.
	8—10½	(II A)	5 K.
	10—11½	(2 K)	III A α de af ulige Nr.
	4—6	(4 K)	4 K de af lige Nr.
Torsdagen 16 Juli	8—10	(4 K)	2 K.
	10—12	(I)	II B de af lige Nr.
	12½—2½	(3 K)	3 K de af lige Nr.
	4—6	(I)	6 K.
	4—5¼	(II B)	III A α de af lige Nr.
Fredagen 17 Juli	4—6	(II B)	III B.
Loverdagen 18 Juli	8—10	(II A)	II B de af ulige Nr.
	8—10	(3 K)	4 K de af ulige Nr.
	10—12	(3 K)	II A de af lige Nr.
	12—2	(3 K)	3 K de af ulige Nr.
	4¾—6	(4 K)	III A β de af lige Nr.
	5¼—6½	(2 K)	1 K.
	5½—7	(II A)	I st.
	6½—8	(II B)	III A β de af ulige Nr.

Historie.

Dnsdagen 15 Juli	10½—11¾	(II B)	III A β de af ulige Nr.
	12—2	(II A)	II B de af ulige Nr.
	4—6	(II B)	III B.
	6—8	(3 K)	3 K de af ulige Nr.
Torsdagen 16 Juli	10—11½	(II A)	I st.
	12—2	(I)	II B de af lige Nr.

	6—8	(I)	II A de af lige Nr.
Fredagen 17 Juli	10—12	(3 X)	3 X de af lige Nr.
	11—1	(2 X)	II A de af ulige Nr.
	1 $\frac{1}{4}$ —2 $\frac{1}{2}$	(4 X)	III A β de af lige Nr.
	6—8	(4 X)	2 X.
	6 $\frac{3}{4}$ —8	(2 X)	III A α de af ulige Nr.
Lørdagen 18 Juli	1 $\frac{1}{4}$ —2 $\frac{1}{2}$	(2 X)	1 X.
	4—5 $\frac{1}{4}$	(II B)	III A α de af lige Nr.

Geographi.

Onsdagen 15 Juli	8—9 $\frac{1}{2}$	(I)	II A de af lige Nr.
	10—12	(3 X)	3 X de af lige Nr.
	10 $\frac{1}{2}$ —12 $\frac{1}{2}$	(4 X)	4 X de af lige Nr.
	1—2 $\frac{1}{2}$	(I)	II B de af lige Nr.
Torsdagen 16 Juli	11 $\frac{1}{2}$ —1	(II A)	II B de af ulige Nr.
	4—6 $\frac{1}{2}$	(II A)	5 X.
Fredagen 17 Juli	8—10	(3 X)	3 X de af ulige Nr.
	8—9 $\frac{1}{2}$	(2 X)	II A de af ulige Nr.
	9 $\frac{1}{2}$ —11	(II A)	I st.
	11—1	(I)	6 X.
	12—1 $\frac{1}{4}$	(4 X)	III A β de af lige Nr.
	12—2	(3 X)	4 X de af ulige Nr.
Lørdagen 18 Juli	8—10	(II B)	III B.
	11 $\frac{1}{4}$ —12 $\frac{1}{2}$	(II B)	III A α de af lige Nr.
	12—1 $\frac{1}{4}$	(2 X)	1 X.
	5 $\frac{1}{4}$ —6 $\frac{1}{2}$	(II B)	III A β de af ulige Nr.
	6—8	(4 X)	2 X.
	6 $\frac{1}{2}$ —8	(2 X)	III A α de af ulige Nr.

Naturhistorie.

Da Læreren heri fort før Skoleaarets Slutning er afreist som Læge til Færøerne, afholdes iaar ingen Examen i Naturhistorie.

Naturlære.

Torsdagen 16 Juli	5½—6½	(2 K)	1 K.
Fretdagen 17 Juli	4—6	(4 K)	2 K.

Geometri.

Dnsdagen 15 Juli	11¼—1	(II B)	III A β de af ulige Nr.
	6—8	(I)	II A de af lige Nr.
Torsdagen 16 Juli	1—2½	(4 K)	III A β de af lige Nr.
	4—5½	(2 K)	1 K.
	5¼—6½	(II B)	III A α de af lige Nr.
Fretdagen 17 Juli	10—12	(4 K)	2 K.
	12½—2½	(II A)	II B de af ulige Nr.
	5½—6¾	(2 K)	III A α de af ulige Nr.
Loverdagen 18 Juli	8—10	(2 K)	II A de af ulige Nr.
	12—2	(I)	II B de af lige Nr.
	4—5½	(II A)	I st.

Arithmetik.

Dnsdagen 15 Juli	9½—11½	(I)	II A de af lige Nr.
Torsdagen 16 Juli	8—10	(2 K)	II A de af ulige Nr.
Fretdagen 17 Juli	4—5½	(II A)	I st.
Loverdagen 18 Juli	4—5½	(2 K)	1 K.

(3 de lavere Classer henført under skriftlig Examen.)

Regning.

(er ligeledes henført under skriftlig Examen, undtagen:)

Torsdagen 16 Juli	8—10	(II B)	Forberedelsescl.
-------------------	------	--------	------------------

Classernes Examinationslid er altsaa denne:

I st.	Dnsdag	10½—12	Lydst;	Torsdag	8—10	Latin,
		10—11½	Hist.,		6½—8	Hebr.;
			Fretdag	8—9½		Fransk,
		9½—11	Geogr.,	11—1		Græsk,
				4½—5½		Arithm.;
	Ls-		verdag	4—5½		Geom.,
				5½—7		Nel.

- II A De af ulige No. Onsdag 8—10 Rel., 4—6 Latin, 6—8 Græsk; Torsdag 8—10 Arithm., $6\frac{1}{2}$ —8 Fransk; Fredag 8— $9\frac{1}{2}$ Geogr., $9\frac{1}{2}$ —11 Tydsk, 11—1 Hist.; Lørdag 8—10 Geom., 10—12 Hebr.
- II A De af lige No. Onsdag 8— $9\frac{1}{2}$ Geogr., $9\frac{1}{2}$ — $11\frac{1}{2}$ Arithm., 6—8 Geom.; Torsdag 8—10 Græsk, 6—8 Hist.; Fredag 8— $9\frac{1}{2}$ Tydsk, $9\frac{1}{2}$ —11 Fransk; Lørdag 8—10 Latin, 10—12 Rel., 4—6 Hebr.
- II B De af ulige No. Onsdag 12—2 Hist., 4—6 Græsk, 6—8 Latin; Torsdag $11\frac{1}{2}$ —1 Geogr., 1— $2\frac{1}{2}$ Fransk; Fredag 11— $12\frac{1}{2}$ Tydsk, $12\frac{1}{2}$ — $2\frac{1}{2}$ Geom.; Lørdag 8—10 Rel.
- II B De af lige No. Onsdag $11\frac{1}{2}$ —1 Fransk, 1— $2\frac{1}{2}$ Geogr.; Torsdag 10—12 Rel., 12—2 Hist.; Fredag 4— $5\frac{1}{2}$ Tydsk, $5\frac{1}{2}$ — $7\frac{1}{2}$ Græsk; Lørdag 10—12 Latin, 12—2 Geom.
- III A α De af ulige No. Onsdag 10— $11\frac{1}{2}$ Rel.; Torsdag 10— $11\frac{1}{4}$ Tydsk, $11\frac{1}{4}$ — $12\frac{1}{2}$ Fransk, $12\frac{1}{2}$ —2 Latin; Fredag 4— $5\frac{1}{2}$ Græsk, $5\frac{1}{2}$ — $6\frac{3}{4}$ Geom., $6\frac{3}{4}$ —8 Hist.; Lørdag $6\frac{1}{2}$ —8 Geogr.
- III A α De af lige No. Onsdag 8— $9\frac{1}{4}$ Fransk, $9\frac{1}{4}$ — $10\frac{1}{2}$ Tydsk; Torsdag 4— $5\frac{1}{4}$ Rel., $5\frac{1}{4}$ — $6\frac{1}{2}$ Geom., $6\frac{1}{2}$ —8 Latin; Lørdag 10— $11\frac{1}{4}$ Græsk, $11\frac{1}{4}$ — $12\frac{1}{2}$ Geogr., 4— $5\frac{1}{4}$ Hist.
- III A β De af ulige No. Onsdag $10\frac{1}{2}$ — $11\frac{3}{4}$ Hist., $11\frac{3}{4}$ —1 Geom., 1— $2\frac{1}{2}$ Latin; Torsdag 10— $11\frac{1}{4}$ Fransk, $11\frac{1}{4}$ — $12\frac{1}{2}$ Tydsk; Fredag 1— $2\frac{1}{2}$ Græsk; Lørdag $5\frac{1}{4}$ — $6\frac{1}{2}$ Geogr., $6\frac{1}{2}$ —8 Rel.
- III A β De af lige No. Onsdag 8— $9\frac{1}{4}$ Tydsk, $9\frac{1}{4}$ — $10\frac{1}{2}$ Fransk; Torsdag 10— $11\frac{1}{2}$ Græsk, $11\frac{1}{2}$ —1 Latin, $1\frac{1}{4}$ — $2\frac{1}{4}$ Geom.; Fredag 12— $1\frac{1}{4}$ Geogr., 1— $2\frac{1}{2}$ Hist.; Lørdag $4\frac{3}{4}$ —6 Rel.

- III B Dnsdag 4—6 Hist., 6—8 Fransk; Torsdag 12½—2½ Latin; Fredag 4—6 Rel., 6—8 Danst; Løverdag 8—10 Geogr., 10—12 Lybst.
- 1 K Dnsdag 11½—1 Engelsk, 1—2¼ Fransk; Torsdag 4—5¼ Geom., 5¼—6½ Naturl.; Fredag 1—2½ Lybst; Løverdag 12—1¼ Geogr., 1¼—2½ Hist., 4—5¼ Arith., 5¼—6½ Rel.
- 2 K Dnsdag 12½—2½ Danst, 6—8 Lybst; Torsdag 8—10 Rel., 6—8 Engelsk; Fredag 10—12 Geom., 4—6 Naturl., 6—8 Hist.; Løverdag 12—2 Fransk, 6—8 Geogr.
- 3 K De af ulige No. Dnsdag 12—2 Lybst, 6—8 Hist.; Torsdag 10—12 Danst, 4—6 Engelsk, 6—8 Latin; Fredag 8—10 Geogr.; Løverdag 12—2 Rel., 6—8 Fransk.
- 3 K De af lige No. Dnsdag 10—12 Geogr., 4—6 Lybst; Torsdag 12½—2½ Rel., 4—6 Engelsk, 6—8 Latin; Fredag 10—12 Hist., 4—6 Danst, 6—8 Fransk.
- 4 K De af ulige No. Dnsdag 8—10 Danst; Torsdag 8—10 Fransk; Fredag 12—2 Geogr.; Løverdag 8—10 Rel., 4—6 Lybst.
- 4 K De af lige No. Dnsdag 10½—12½ Geogr., 4—6 Rel.; Torsdag 4—6 Danst; Fredag 8—10 Lybst; Løverdag 10—12 Fransk.
- 5 K Dnsdag 8—10½ Rel.; Torsdag 4—6½ Geogr.; Fredag 5½—8 Lybst; Løverdag 12—2½ Danst.
- 6 K Dnsdag 4—6 Danst; Torsdag 4—6 Rel.; Fredag 11—1 Geogr.; Løverdag 6—8 Lybst.
- Forb. Torsdag 8—10 Regn.; Fredag 8—10½ Danst.

Skoleundervisningen ophører for 1ste studerende Klasse Tirsdag Middag den 30te Juni, for 2den studerende Klasse A Tirsdag Middag den 7de Juli og for de øvrige studerende Classer samt for 1ste, 2den og 3die Realclasse Onsdag Middag den 8de Juli — for 4de, 5te og 6te Realclasse Fredag Middag den 10de Juli, — for Forberedelsesclassen Mandag Middag den 13de Juli.

Listen over Udfaldet af Examen vil fra 1ste August være fremhængt paa Skolen. Hvilke Bøger der næste Aar bruges i hver Klasse, kan sees af dette Skrift S. 53—56.

De til Dptagelse i Skolen bestemte Disciple prøves (Kl. 10) Tirsdagen den 14de Juli, Mandagen den 20de Juli, Torsdagen den 8de August; helst en af de to forstnævnte Dage.

Mandagen den 10de August Kl. 8 begynder Undervisningen i det nye Skoleaar.

Til at overvære Examen indbydes Enhver, der har Interesse for Skolen.
